

Ad psudracia, achoras, ulcuscula, & pustulas, quae exanthemata dicuntur, capiti oborientes.

Ad praedictos affectus adhibenda est idonea uictus ratio, corpus purgandum & caluaria, pilulis ex aloë, colocynthide, & scammonia, ita ut pilulae quae exhibentur, brassicae succo exhibeantur; deinde loco inducetur remedium, cuiusmodi est adiantum cum rosaceo illitum, aut saenugraeci decoctum ad abstersionem adhibendum, aut malua cum ordeacea farina cataplasmatibus modo adhibita, aut melilotum cum saenugraeci farina ex uino applicatum, & cicerum decoctum. Item ipsa cocta applicata profunt, uel nuges amarae mansae & illitae. Discutit etiam maxime lilij radix, si locum ea abstergas: item thus cum uino et aqua & lupinorum amarorum decoctione ad abstersionem accommodatum. Bulbi cum nitro infricati, thus ex acetum illitum, mali granati coria ex laurino oleo illita: ad haec anchusae radices cremate tritaque ex oleo, ut sordium haheant spissitudinem, inunguntur pinna, & profunt.

πικρά, forte μα
κρά, parua pro
λεπτοκέρυα
ουελiana.

CLAVDII GALENI PERGAMENI DE COMPOSITIONE MEDICAMENTORVM SECVNDVM LOCOS liber secundus, Ioanne Guinterio Andernaco interprete.

De omni capitis dolore & hemicrania generalis doctrina.

VI capitis doloris praesidia citra distinctionem literis mandantur, plus noxae quam comodi ijs qui fidem ipsis adhibuerunt, attulere. Non enim ob unam omnes dispositionem corporis, capitis dolore infestantur, uerum & plures sunt haec dispositiones, & propria singularum curatio. Vna siquidem dispositio ex simplici intemperie citra humores consistit, altera ex horum qualitate oritur, quemadmodum & tertia quaedam alia ex copia ipsorum duntaxat generatur: praeterea quum hi humorum & uaporum transitus obstruxerint. Insuper alia habetur, quum ex imbecillitate quibusdam capitis particulis, spiritus flatulentus fuerit innatus; interim etiam ex causa quadam primaria, quam Graeci procatartica appellant, utpote a si u solis extrinsecus, aut frigore, aut ebrietate, aut ictu. Vehementissimi igitur capitis dolores ex caliditate & frigiditate nascuntur, praesertim quum inaequales extiterint: mediocres, qui ex siccitate proveniunt: humiditates nullus dolor comitatur. Pari modo etiam si propter humores redundantes, uel in omnibus capitis particulis, uel in una quacunque, uel duabus dolor accidit. Vehemens sane ex calidis & frigidis enascitur, mediocris ex ijs qui exiccant citra caliditatem aut frigiditatem conspicuam. Qui humectant, nullum prorsus dolorem inuehunt, quantum ad qualitatem attinet: etenim ob copiam instrumentarios morbos conciliant, nullum autem similarium, in quibus solis dispositiones ex intemperie simplici gignuntur. Quae uero ex copia nascuntur, sine obstructione caput quidem grauant, cum obstructione uero mediocriter sane dolorifica, ob modicas obstructiones, ualde autem ob ualidas eueniunt. Quod si etiam mordacem habet qualitatem humoris copia, hac quoque parte dolore augebit. Haec sane dispositionum differentia, quantum ad causas efficientes pertinet. Aliae uero ex particularum patientium natura sumuntur: aliquando enim extra caluariam affectus habetur, aliquando intra, & nonnunquam omnium exteriorum uel interiorum est, nonnunquam non omnium est, sed unius generis corporum, nempe arteriosum, aut uenosum, aut neruolum, aut membranolum, aut cutis, aut ipsius cerebri. Difficillimum itaque est locum affectum dignoscere, unus ne sit, an plures uno, aut quinam hi existant: imò nec dispositionem inuenire promptum est: sed hoc quoque hominem requirit, qui se literarum studio ac ratione, multaque & continua aegrotantium dispositionis inspectione exercuerit.

Proprietates

Proprietates siquidem nonnullæ prorsus sunt indicibiles, nonnullæ uix dicibiles, ægris corporibus oboriuntur, solis qui frequenter eas uiderunt notæ. Iam ex causis quædam primarijs, quas Græcorum medici proprie solent procatarticas appellare, non mediocriter dispositionem simul indicant: quemadmodum ubi euidentis & sensus, & noxa, æstus solis, aut frigoris, ægrotantibus ipsis obuenerit. Ac facillimū est dispositionibus his recentibus mederi: recteque ab ipsis auspiciati sunt medici qui auxilia distinctè prodiderunt. Multa igitur uetustioribus tum simplicia, tum composita medicamenta huiusmodi dispositionum sunt conscripta: mihi uero abunde erit recentiorum remedia hoc in loco prodere, qui tum à senioribus inuenta tradiderunt, tum ipsi alia adiecerunt. Nam generalem singulos affectus curandi scopum ratio nos edocet, materiæ autem uires experientia, eoque præsidiorum multitudo ex hac augetur temporis processu: atque iam tempus est propria uniuscuiusque dispositionis remedia sermone persequi, initio ab ijs sumpto quæ solis qualitatibus ex naturali singularum partium statu egrediuntur.

Quæ Apollonius prodiderit de capitis dolore ex æstu solis contracto.

Apollonius igitur in primo de remedijs paratu facilibus ita scriptum reliquit: »
 Aduersus capitis dolorem ex solis æstu contractum, rosaceo caput frequenter superfundito, uel etiam lanam uel panniculū rosaceo intinctum imposito. *Aliud.* »
 Narcissino unguento similiter utitor. *Aliud.* Melino unguento in eundem modū »
 20 utitor. *Aliud.* Sycamini succo per linteolū expresso, et rosaceo pari modo utitor. »
Aliud. Portulacæ folia cōtusa, tum per se, tum cū polentæ tenuissimo polline illinito. »
Aliud. Cupressum tenerā læuigatā, & seorsum, & cum tenuissimo farinæ polline illinito. *Aliud.* Solanū per se, & cum tenuissima polenta inducito. *Aliud.* Sesamū »
 tritum rosaceo affuso imposito. *Aliud.* Vitis folia cocta, læuigataque in mulsâ impone. *Aliud.* Folia ricini cōtusa atque in aquæ heminas octo iniecta, solique exposita, »
 hinc in caput deturbato, deinde infra scriptis oblinito. *Aliud.* Conyzæ odoratæ fasciculū xvi. digitorū in aquæ heminas octo iniectū, ad solemque expositum, leniter »
 30 superfundito. Alimēto subtrahendū est, aluus inaniri debet, somno & quieti indulgendū. Vitari debet uini potio, sol, & balneū: præterea fomētum, clamor, conatus corporis, omnis perturbatio mentis, agitatio: & in loco perspirabili degendū.

Ad capitis dolorem ex perfrictione contractum.

Irino unguento calido caput superfundito, utitor & lanis & panniculis eodem imbutis. *Aliud.* Laurino unguento similiter. *Aliud.* Farina cocta cum melicrato utitor. *Aliud.* Lauri folia tenera cum irino unguento trita in caput infundito. »
Aliud. Sampsucho læui cum uino aut rosaceo similiter utitor. *Aliud.* Cyperū cōtustum, & anserinæ mixtum adipi capiti illinito. *Aliud.* Cornu ceruinū crematum, »
 & acetabuli mensura sumptū, cum duplicata uini odori mensura, & tritū illinito. »
Aliud. Conueniet etiam fots per spongas calente aqua imbutas expressasque, præfertim lauri folijs teneris in ea decoctis; aut sampsucho, aut cypero, item hapsi mollium lanarum, unguento irino, uinoque irrorati, circa caput accommodati; item id »
 40 operiri conuenit, foueri, cibis subtrahere, & uentrem inanire. Præterea somnus ex usu est, quies, corporis conatus, animi hilaritas; uitari debet similiter clamor, uinum, & frigus. Hæc Apollonius scripsit remedia capitis doloris ex æstu solis contracti. Græci autem uocant *ἔγκλωσις*, caliditatem constantem, capiti ex æstiuo sole oborientem. Omnes enim homines æstiuo soli immorati diutius, capite incallescunt: non tamē caliditas omnibus ex æquo perseverat, sed statim desinit: nonnullis enim etiam ante balneum, nonnullis uero iam lotis. Quibus autem perdurauerit, dispositionem capitis iam ex habitu, non ex scheli obuuisse opinantes, *ἔγκλωσις* appellant. Interdum igitur sola consistit intemperies, dispositione quæ capiti innascitur ad calidius inclinante; interdum humorum aut uaporum copia

ad ipsum emergit, praesertim cum quadam humorum redundantia, quam Erasistrati sectatores plethoram uocant, in toto corpore extiterit. Fit autem haec quatuor humoribus proportione auctis, aut solo sanguine. Nam cum aliquis aliorum humorum adauctus fuerit, qui sunt pituita, flaua bilis, et atra, eiusmodi incrementum neque plethoram, neque simpliciter plenitudinem, sed cum adiectione uocant, pituitae plenitudinem, aut flauae bilis, aut nigrae, corpori inesse dicentes. Qui autem ex aestu capite dolent, eorum cutis ad tactum calida est, & primo statim manus iniectum aridior apparet, oculi rubent, frigidae superfusiones & inunctiones placent, ipsisque iuuatur. Per initia igitur repulforia medicina utendum est, ex refrigerantium astringentiumque mistura confecta: mox mitigantium concoquentiumque medicamentorum aliquod repellentibus admisceri oportet: deinde quoddam digerens etiam adiiciendum, repellentibus medicamentis paulatim adimendo. Praestantissima ex his quae applicantur, sunt praecipue tenuiorum partium substantijs praedita: quocirca initio satius est, rosaceo probe confecto, frigidissimo caput superfundere, fasciam lanae orbiculatim fronti circumponentes, ubi pars ipsius pilis obsita, delinit. Vtrobique uero, quae pilosa pars auribus committitur: deinde ab hac iuxta uerticem, non multo hoc inferius, neque enim occipitium facile uritur, neque citra noxam refrigerantia sustinet, eo quod indidem principium habeatur spinalis medullae, quae in neruos numero circiter sexaginta, ueluti truncus in multos ramos, propagat. Sincipitij autem dicti, regio capitis, eo quod coronalis futurae compago laxa sit, ac ossa ipsius tenuia et rara sunt, ex facili tum calorem, tum refrigerationem omnium quae inducuntur medicaminum intro distribuit. Quare siue refrigerare aliquando caliditatem ex aestu solis contractam, siue calefacere perfrictionem oporteat, idonea est in sincipite capitis regio. Praestantissimum autem est per initia refrigerare ex oleo rosaceo frigido, tempore aestiuo, quando maxime ardoris solis affectus solet oboriri. Comprehensum a me est subinde, rosaceum illud esse optimum, quod ex oleo crudo aut omphacino, hoc est, immaturo conficitur: quippe bifariam ipsum nominant, sine sale preparato, rosas autem plurimis ei intinctis. Esto autem rosaceum non uetus, sed illo anno paratum, aut uere, aut ineunte estate. Secundum locum a rosaceo, chamemelinum obtinet, in quibus corporibus uehementem refrigerationem moliri ueremur: haec sunt mulierum, eunuchorum, puerorum, & eorum qui mollem carnem, colore albam obtinent, & soli non allueuerunt. Quantum refrigeret rosaceum chamemelinumque, ex commemoratis corporum habitibus, et aestus magnitudine inuenire oportet, ita ut praeterea inspiciatur aegrotantis aetas, ambientis nos aeris temperamentum, maxime etiam ipsa domus in qua aeger decumbit. Refrigerabis autem quae adhibes, aquae admodum frigidae impones: cuius copia si non detur, niue uas circumlines. Huiusmodi praesidium, etiam si humorum aut uaporum copia ad caput impetum fecerit, generose adiuuat. Nam haec repellunt, & deorsum ad ima corporis detrudunt. Quapropter ego in innumeris hoc curationis modo usus, aliud non desiderauit: etenim frigidorum fontium facultas Romae est multa, & niuis, quemadmodum etiam apud nos in Pergamo & plurimis Asiae & Graeciae ciuitatibus. In calidis regionibus, cuiusmodi & Aegyptiorum est, ubi & frigidorum fontium & niuis inopia laborat, necessarium est rosaceo prius frigefacto, inde quod tota nocte sub dio steterit, ad auram quampiam conuerso, iniicere sic semper uiui succum, aut portulacae, aut lactucae, aut psyllij, aut polygoni, & solani aliquando exiguum, pampinorum uitis & uuarum immaturarum: adhuc enim inimaturae sunt aestatis tempore. Papaueris & mandragorae succus caueri debet, ut qui non citra offensam refrigeret: uitari etiam, quae cum eo quod refrigerant, manifestum astringunt. Quare cum necessitas aliquando ingruit, exiguum inde refrigerantibus miscendum est. Huius gratia etiam solani succum, aut neuiquam miscemus, aut prorsus exiguum: ita & mali granati &

mali cotonei et mespili. Potior autem succus granatorum acidorum in hanc rem
 existit, ut qui magis refrigeret. Huius autem penuria ego quandoque in agro cucurbi
 tæ ramentum exuccatum, uuae immaturæ succo miscui. Vti possit aliquis in huiusmo-
 di loco etiam succo sereos & lactuæ syluaticæ, quam Græci propriè nominant
θεϊδακνίλω; nam hortensem uocant *θεϊδακνα*. Iam sycaminorum succus ad refrigeran-
 dum idoneus est: sint autem non admodum matura. Quod si æger caluus sit, aut omni-
 no breues capillos possideat, plurima refrigerantium facultas est. Quæ enim erysipe-
 latum nouimus prælidia, per cataplasmata, & ceromata liquida, ea omnia sole adu-
 stis congruunt. Apollonius etiã ricini folia tenera contusa in aquam censet mittenda,
 10 deinde nocte tota uase sub dio prorsus collocato, in quo hæc continentur, postero
 die ipsis utendum. Ego itaque non admodum ricini facultatem expertus sum, sed uerisimile
 est Apollonium in Alexandria commoratum multo tempore, per longam experientiam
 uim ipsius comprobasse. Oleum sanè ex ricino factum noui planè, eo quod apud nos
 est facultate calidius; idcirco ipsius inopia, ueteri utimur. Puto etiam potamogi-
 tonem & niliacum stratiotem non nihil refrigerantium obtinere, ac miror quomodo
 non Apollonius ipsorum meminerit. Quin & tribulus apud nos, sicut et polygonum
 ipsa quoque nonnullam refrigerandi uim representare, tenera nimirum & nondum
 dura siccaque facta. Conyza uero non modo non potest refrigerare, sed etiam calefa-
 cere mediocriter posse noui, mirorque quomodo Apollonius ipsam inter refrige-
 20 rantia posuerit. Quod si ab arboribus aut fruticibus auxiliū capiti, quæ natura exi-
 git calidiori, præbere oporteat, uitex comodior ad hoc est, & uitis, & lentiscus, &
 platanus, si quis teneris ipsarum germinibus contritis succum exprimat. Erasistratus
 ait ad præseruationem plurimum conferre in calidis habitibus, quando insolatui
 exponentur, si spongiam latam, densam cauamque aqua imbutam, & uehementer
 expressam capiti inducas. At si frigus nocuit, contraria istis qui ex solis aestu dolent,
 signa affectos testantur: etenim facies ipsorum non concidit, sed colorem decorumque
 amisit: item frigidis nec gaudent, nec iuuantur. Quemadmodum autem aestus solis non
 est contumax dispositio, ita neque perfrictio ex ambiente contracta, ægrè curatur
 recens. Verum rutaceum oleum calidum sincipiti superfusum, ut dixi, in totum homi-
 30 nem liberare potest. Quod si uehementiore opus sit calefactione, iniscere euphor-
 bium oleo, & quæ ex pipere paratur oportet. Inungere autem unguentis hisce con-
 uenit frontem, et narium meatus, maxime irino, amaracino, et nardino. Comptoria
 autem ex his quæ calefaciunt habentur etiam preciosa opulentarum mulierum unguina:
 uocant ea Romanorum nomine foliata & spicata. Opobalsamum subinde expertus
 sum, nihil manifestò iuuisse dispositionem, quæ calefieri desideraret. Quemadmodum
 autem rutaceum conuenire dixi, ita etiam sampsuchinum & laurinum commendo,
 item serpillinum, frequenter et in multis ipsis usus. Dare uinum tenuium partium,
 & motu uti præcipit, balneis calidis, & nonnunquam à radícula uomitu.

De diuturnis in capite dispositionibus calidis & frigidis.

40 In diuturnis quæ capitis dolorè adferant dispositionibus, necessarium erit caput
 ipsum radere, uel ad cutem tonso admodum, medicamenta applicare in emplastrum
 ceraticum speciem facta & liquida. Quæ igitur emplastrum modo & cerati sunt confe-
 cta, capiti deraso: liquida breuissimos habent capillos induces. Est autem & horum
 materia multiformis, utpote cum hæc magis, illa minus refrigerent & calefaciant.
 Itaque refrigerantia ab istis quæ erysipelatis medentur transferre, calefacientia ex istis
 medicamentis quæ calefaciunt conficere oportet: quorum simplicissimum quid-
 dem est quod ex euphorbio paratur. Sufficit autem unam euphorbij unciam tribus ceræ
 in olei libra liquefactis indere: uti uero oleo ad omnes affectus qui calefieri deside-
 rant, neque immaturo, neque eo quod omnes spanum nominare solent, neque prorsus cum
 germinibus oleæ præparato: sed quale est quod ex maturis oliuis consistit apud multas

Oleum Sabinum
unde dictum.

gentes, sine germinū iniectione. Prestantissimū autē eorum quæ noui, Sabinū est, non procul à Roma, in Sabinorū agro nascens. Quæ autē recentiores medici, qui se methodicos nomināt, μετσοσυκελικα, hoc est, recorporatitia medicamēta uocant, omnia eiusmodi affectibus utilia sunt: quorū prastantissima in operis superioris septimo libro à me sunt cōprehensa. Tempestiuū igit iam est ad aliā capitis dispositionē digredi, ascriptis primū ijs quæ Apollonius tradidit, quæ ad uerbū sic habēt,

Quæ Apollonius ad capitis dolorem ex ebrietate et meraca potione contractum tradiderit.

» Utendū omnibus supra scriptis remedijs ad capitis dolores qui ex æstu solis ge
» nerantur: ubi uero dolores magis inualescunt, rutæ folijs ex aceto & rosaceo tritis,
» ut fordium spissitudinē habeant, caput illinendum est. Aliud. Nucibus amaris ex
» aceto & rosaceo ad fordium spissitudinē detritis, caput inungendū. Aliud. Iride sicca
» & uitice sicca ex aceto & rosaceo cōtritis similiter utitor. Aliud. Bacca lauri & ru
» tæ folijs ex aceto rosaceoq; leuigatis utitor. Cōducet autē somnus, inedia, quies, cor
» pus nō mouere, aquā calidam & mulsam bibere, corpus uacuare. Hæc sanè Apol
» lonius cōscripsit, eiusq; rei gratia cōmendare uirū oportet, quod distincte singula
» præsidia tradiderit, quū ne Archigenes quidem id faciitauerit, quem, ut posteriorē
» Apollonio natū, aliquid accuratę distinctionū narrationi apposuisse cōueniebat.
» Verū quæ ab illo in priore libro medicamēta scripta sunt, paulò post explicabun
» tur. Quæ autē ego longa experiētia probauerim in capitis dolore ex uini potu con
» cepto, iam enumerabo: qui spem sanè auxiliij, quod ipsa præstant, ex dispositione
» inuenerim: exactā uero eorum probationē multa experientia sim molitus. Nam
» calidiora temperamēto uina capitis dolorē generātia, uaporibus omnino caput,
» interim humoribus etiā, qui temperamētis calidi sunt, replere iudicantur. Etenim
» sine uini potu etiā tales ad caput promptè ferunt. Vfus igitur curationis est, quæ
» habeat scopum generalē quidem primū omnium communē, uacuatione indigentē,
» Quoniā uero uapores, qui caput replerūt, calidi existunt, usus est auxiliij, qd ipsos
» refrigeret. Itaq; si uinū crudum intus permanet, iubere prius cōuenit eis qui capite
» dolent, ut aqua tepida epota uomāt. Quod si uero etiam post concoctionē doleāt,
» refrigerātibus uti & repellentibus oportet, quale est rosaceū & per se et cum aceto,
» aut cum hederæ aut brassicæ succo. Iam ipsa brassicæ folia imbuta calente aqua, &
» capiti circumdata illigataq; naturalī uī ebrietati succurrūt. Habenda autē cura est so
» mni & quietis: ac ubi hæc facta fuerint per totū diem, ad uesperā lauare: ubi laue
» ris, nutrire oportet cibis boni quidem succi, non tamē calefacientibus. Sunt huius
» modi ptisanę cremor, sorbitio ex halica, panis cum aqua, oua sorbilia sine garo: ad
» misceatur autē ipsis mellis quantū ad dulcedinē conciliandam sufficit: sin autē qui
» assumunt parū apte ad id sint affecti, salis edulcorati. Ex holeribus lactuca & boni
» succi est et refrigeratoria: brassica uapores desiccet. Sic etiam ex leguminibus lenti
» cula. Ceterū potu omnino aquæ utendū est. Verum quia nonnullorū stomachus
» ob aquæ potione peruertitur, malum granatū ipsis concedendū est, aut solū per se,
» aut cum halica molli, probè cocta, calida. Item cestiana dicta mala Romę, citra co
» ctionē austera sunt: cocta uero stomacho idonea redduntur. Coquere ea cōuenit
» in olla recēti, aqua calida superfusa: deinde malo in uase suspenso suburere ollam,
» quo uapor calidus ex aqua emergēs ipsum coquat. Vuę & pira quædā cruda, quæ
» dam cocta, ut malū cotoneum, stomachū corroborāt. A glandibus et palmulis ab
» stinere consiliū est, ut quæ proprietatē quandam doloris in capite efficacem obti
» neant. At si neq; his remedijs commode possint obdormire, in balneum postridie
» quamcitissime ducendi sunt, & aqua calida frequenter in eo superfundendi: de
» inde somno conciliato, aut omnino quiete interea, rursus ad balneum secundo
» deducere oportet, deinde sic nutrire, ut die præcedenti. Quod si mediocriter ha
» beant, nequeant que aquam bibere, permittendum est ut aquosam potionem ex
» uinis

Vina calidiora
κεφαλαλγικά.

Brassicæ folia
ebrijs cōgrua.

uinis assumant, quæ græci *ὀδονάλυ* nominant, quale est in Italia Sabinum, in Asia Titacazenu & Arsyenium, Ariusiumq;. Cibi dabuntur ipsis, ubi meliuscule habuerint, gallorū testiculi & alæ, pisces saxatiles & molli carne præditi, columbæq; pullus. Incoquantur hæc omnia sine garo & uino, albis & simplicibus iusculis, in quibus aqua sola est cum oleo, anetho, porro exiguo, & salis momento indito, non statim coctionis initio, sed quādo iam cœperint intabescere. Porro constat omnibus, satius esse & ipsos, & omnes qui capite dolent, cum quidē dolor adhuc augefcit & uiget, cōquiescere: ubi remittit & declinat, idoneis locis obambulare. Apta aut sunt ijs qui calefieri desiderant, calidiora: qui refrigerari, frigidiora: & ante cibū *Labor ante cibum.* obambulationibus pluribus utendū, secundū cibum paucis & lentis. Cōuenit aut neq; esse multū, neq; statim obambulare, sed post duas tres ue horas, aut etiā plures. Quod si aliquando ex uaporibus humoribusq; ad caput tendentibus reliquæ aliquæ tenuibus impactæ meatibus restent, eoq; aliquid doloris perseveret, à rosaceo desistendū est, utendū uero primū chamæmelino moderate calido, post hoc irino: nam huiusmodi dispositiones uehemēter adiuuat. In balneo caput aqua perfundendū, non solū ut aliquid eorū, quæ intra ipsum habentur, discutiatur, uerū somni etiam cōciliandi gratia: quocirca & secundū uel tertiu lauacrū uesperī parari cōuenit: cibum deinde lactucas ex aceto assumere, quod paucissimū sanè, aut prorsus nihil gari, plus aut aquæ habeat, ut æqualis sit aceto, nisi omnino aquosum existat: quippe tali etiam magis indigent quā acerrimo, ut quod caliditatis non nihil obtineat. Post hæc die subsequenti ea quæ caput magis calefaciūt, applicabuntur, miscendo irino unguento, nunc amaracinū, nunc nardinū, nunc preciosa, quibus opulentæ mulieres, et si nihil mali habeant, uti consueuerunt. Hac ego ratione capitis dolores ex uino, curauī semper, nullo ex ijs quæ Apollonius conscripsit, usus: quomodo enim per ea, quæ dixi, uoti mei compos factus sim, & nullum ab Apollonio scriptum spem mihi præbuit, recte esse dictum, superfluum erat hæc in experientiam ducere. Post commemoratas superius tres dispositiones capitis doloris efficaces, Apollonius quartam hanc subiicit.

Ad capitis dolorem, ex ictu uel casu, Apollonij.

30 Rosaceo acetoq; tepefactis caput perfundit. *Aliud.* Rosis siccis, maxime quidē „ coctis: in minus, maceratis in passō, aut mulla, leuibus caput obducito. *Aliud.* Me „ liloto cōsimiliter parato utitor. *Aliud.* Myrti albis folijs teneris, cum uino & myr „ rha detrita, obducito. *Aliud.* Irino unguento & aceto oblinito. *Aliud.* Absinthiū læ „ ue cū uino & myrrha in puluerē redacta, applicato. *Aliud.* Pulegio læui cū uino „ similiter utitor. *Aliud.* Pulegio & myrrha detritis, simili modo utitor. *Aliud.* Apij „ coma cum uino cocta, læuis admouet. *Aliud.* Mala cotonea cocta ex uino admo „ ueto. Cōueniet etiā fatus per spongas aqua calente imbutas, & hapli mollium la „ narū, aceto & rosaceo madefacti. Præterea quies, corporis recreatio, subtractio ci „ bi, euacuatio, noxiorū abstinentia. Hæc aut sunt sol, lauacrū, uini potus, clamor, „ 40 dissentio, & inter ea quæ in cibo offeruntur acida, acria & salsa. Hæc sanè Apollo „ nius tradidit de capitis doloribus, qui ex manifestis ictibus oriūtur. Nosse autē etiā „ nos oportet eiusmodi dispositionē non aliam esse quā inflammationē, quæ non *κεφαλαλγία* „ solum ex ictu aut ruina, sed etiā sine causa manifesta in omnibus corporis particu „ ex ictu quid, „ lis, ex humorū influxu creari solet. Si igitur ictus, uulneris aut cōtusionis causa fue „ rit, scopi plures erūt remediōrū inuentionis. Vnus sanè qui propter uulnus existit, „ cuius causa glutinātibus medicamētis et inflammationē arcētibus uti cōuenit, oris „ ulceris fibula prius cōmissis. Secundus, qui ob contusionē: & tertius, qui dolorū cau „ sa adhibet: qui aliquādo sanè in ipsis solis ictis particulis oboriūtur, plerunq; uero „ etiam cōtinuis transmittuntur. Nam membrana caluarie circūdata, quam græci „ uocant *περικράδιον*, & cutis huic extrinsecus exporrecta, cōtinua, utraq; peculiarē

substantiã obtinēs, ad totum expansa est caput, & huius ratione fit saepe ut ipsum doleat, præsertim si ictus ad membranam ossi circumdatam usq; pertingat: quem membrana pericranio dicta, diuisa rasiq; curare oportet, ratione qua caro comittitur. Quod si aliquid inflammationis pericranij communiōne, quam per futuras cum dura cerebri membrana habet, etiã intra caluariã transmissum fuerit, eiusmodi capitis dolor periculo nõ uacat. Cæterum non raro accidit in ruinis ex alto aliquã cerebri aut membranarũ particulam abrumpi: quod ubi contigerit, adhuc magis capitis dolor uehementior euadit, & dispositio tota curatu difficilior, et periculum præsentius & uehementius. Optimum igitur in his, nisi ætas prohibeat, & uis uitalis imbecillis appareat, curationis initium à sanguinis dimissione moliri, & congruis superfusionibus in capite uti, lanas oleo dulci madidas ipsi circumponentes. At si prohibeamur propter horum aliquid, aut ætatem, aut uirium imbecillitatem, aut etiã propter utraq; sanguinis detractionem tentare, clystere uentrem euacuabimus, etiã ipsiusmet gratia, ut huius excrementa euacuentur: multo autem magis reuulsionis gratia, quod humores ad affectas partes soleant deferri: mox auxilijs utemur ad inflammationem inscriptis. Sin autem membrana fuerit conuulnerata, probè hanc conglutinat, ut ait Archigenes, calaminthæ succus instillatus, & farina miliaris arida inspersa; deinde butyrum, rosaceũ, adeps suilla salis expers, uetusta, mixta & tepida superfusa. Abstineretales oportet à uino, & cibis plenioribus, præsertim si febricitent. Comprehenfam sanè uacuationẽ consulit quidem et Apollonius: qualem uero hanc fieri conueniat, non indicauit: acetũ tamen rosaceo miscere iubet, quemadmodũ in phreniticis et lethargicis per initia affectuum pleriq; medici uti consueuerunt. Neglexit autem nõ recte etiã mensurã utriusq; indicare, empiricorum simili transgressu usus, non dogmaticorum indicatione: etenim dispositio nobis præsidia subindicat. Mensuram uero uniuscuiusq; & particularem in materijs differentiam suggerit pars affecta, ægrotantis temperamentum, & præterea uis uitalis: deinde ætas, circumflui aëris temperies, aliã aliã apparens, ratione locorum, anni temporum, & præualentis anni status. Quũ igitur in phreniticis omnia quæ intra caluariã habentur, & quæ iuxta cutem & iuxta membranam caluariã obductam ab affectu fuerint immunita, decenter miscuerunt acetum primi illi medicamẽti compositores, illa ratione persuasi, quam in commentarijs de compositione medicamentorum plenius recensui, quum dicerem dispositionibus in alto corpore oborientibus adhibenda esse medicamina dispositionum per summa infestantium: quippe omnium ipsorũ uirtus dissoluitur, dum in altum permeat: eorq; nonnunquã proprijs affectus præsidijs miscemus medicamenta facultatis & contrariæ & nociuæ: etenim inflammationis dolorificæ aduersissimũ est remedijs acetũ admisceri, ut quod neq; mitigatorium quippiã, neq; laxatorium habeat. Sed quum per sinciput (non enim per aliam quandã capitis partem, medicamenti uim intrò peruenire uouerimus) admiscere aliquid eorum quæ ex sua ipsorũ natura auxiliantur, & ad penitiora hoc deducant, cogimur, inuenientes tenuẽ quandam substantiã, interim frigidã, ut acetum, interim calidam, ut euphorbiũ: inspicientesq; dispositionem quæ curatur, calescentibus ne indigeat, an refrigerantibus. Hac igitur ratione si rosaceum ipsi crassæ membranæ nudæ admoueat, ut in ijs quibus aliquid ex offe capitis excinditur, accidit, solum ipsum applicamus modicè tepidum: quum uero per capitis partem, qua sinciput est, caluariã manente incolumi, rosaceũ uolumus ueluti ducere ad membranã, ita ut ea non denudetur, acetum ipsi miscemus, quod illud deducet: cuius rursus uehementia uirtutis permeando & rosacei mistura dissoluit. Itaq; Apollonius peccauit, qui indistinctè acetum rosaceo miscere iusserit: nam cutis capitis, aut post ipsam pericranij membranæ inflammationes, quæ citra ualidum

*Calaminthæ
succus.*

lidum quidem dolorem oboriuntur, possent utiq; iuari mixto aceti momēto ro-
 faceo: offendentur autem, quum & ipsæ magnæ fuerint, & dolorem uehementem
 inferunt. Iam uero deliquit Apollonius etiam, quod utendi tempus singulis ab eo
 conscriptis remedijs non apposerit. Nonnulla enim inci pientium & quæ gene-
 rantur adhuc inflammationū sunt præsidia. Quædam etiam uigentium, aut decli-
 nantium, aut in scirrhum occallescentiū. Rosaceum igitur cum aceto incipientiū,
 & nascentium adhuc: uigentium autem solum rosaceum, sicut in scirrhum occal-
 lescentium, in quibus ablinthium & pulegium admiscemus: ita quæ citra scirrhī
 generationem declinant, laxantibus indigent medicamentis. Cæterum compre-
 10 hensa est ipsorū tum materia, tum compolitio superioribus commentarijs, prius-
 quam huc perueniretur: ubi docetur etiam locos affectos non parū unā cum affe-
 ctibus prælidiorum inuentionem indicare. Quatuor igitur dispositiones quum
 Apollonius scripserit capitis dolorū efficaces, quæ fiunt ex causis manifestis: de-
 inde quod ad eas sit transgressus quæ ab obscuris procreantur, bona quis ratione
 ipsum accusauerit: non quod à dogmatica disciplina discesserit, sed quod ne empi-
 rica quidē usus sit. Nam & illi distinguunt affectus, syndromis ab ipsis appellatis,
 quæ accidentium sunt collectiones, omnibus euidenter apparentium: in quibus
 syndromis etiam primitiuas causas, seu totius syndromes particulas ipsi compre-
 hendunt. Sed nullam eiusmodi collectionem accidentium & signorum Apollo-
 20 nius conscripsit, ut discemus, si & his uiri uerbis animum diligenter aduertamus.

*Continua superiori oratio Apollonij ad temporum dolores, & totius capitis,
 citra manifestam causam obortos.*

Mendesio unguento caput inungito. *Aliud.* Adipem anserinū mendesio un-
 guento subactum illinito. *Aliud.* Myrrham uino quā optimo tritam, ad ptisanę
 cremoris spissitudinem inungito. *Aliud.* Myrrham unguento preciosissimo per-
 tritam similiter adhibeto. In pueris autem sincipite laborātibus, myrrha cum oleo
 trita utitor. *Aliud.* Viticis semen tritum, & in aqua subactum applicato, uel in lin-
 teolum illitum imponito. *Aliud.* Loliaceam farinam cum adipe anserino unā læ-
 uigatam admoueto, adipe prius liquata. *Aliud.* Portulacam per se & cum lini se-
 30 mine tritam imponito. *Aliud.* Oleæ folijs tenerrimis cōtritis, oleum nigrumq; ui-
 num affundito & applicato. *Aliud.* Cinerem, si habes, aceto subactam aut aqua,
 capiti superfundito. *Aliud.* Solanum & terram fictilem tritam læuem applicato.
Aliud. Halicacabi semine trito cum adipe anserino aut unguento balanino utitor. *Aliud.*
Aliud. Folia lentisci trita in aqua applicato. *Aliud.* Blito trito cum oleo subacto
 utitor. *Aliud.* Ricini semen tritum ex aqua, applicato. *Aliud.* Coriandri semen &
 anethi læuigatum mellisq; mixtum applicato. *Aliud.* Melanthium tritum & oleo
 subactum, applicato. *Aliud.* Cuminum & adipem anserinum læuigatum impo-
 nito. *Aliud.* Meconij fabæ instar Aegyptiæ, & salis partes duas, pulegij partem
 unam tritam ex aceto & unguento quampræstantissimo, illinito. Conueniret autē
 40 cibo subtrahere, uentrem inanire, caput tegere, præterea conuiescere, & omnem
 uitare motum. Quod igitur Apollonius indistinctè, ut dixi, in capitis doloribus
 sine causa manifesta obortis, remedia conscribēs, duplici modo peccauit, qui neq;
 ut dogmaticus uir dispositiones protulerit, neq; ut empiricus syndromas, ex ipsi-
 usmet uerbis didicimus. Quod uero & medicamētorum uires non parum inter se
 differunt, licet condiscere, si totas ipsorum uires perlegas. Etenim primum ab eo
 scriptum simplicis est facultatis, laxantis: quippe talis habetur mendesij unguēti
 uirtus. Habet autem uim intensam, secundū: in quo miscetur mendesio unguento
 anserinus adeps. Tertium propter myrrham siccatur & calefacit, uini ratione astrin-
 git, in quibus superfluum humiditatem repellere simul & discutere nobis propo-
 litum est utile. Nouimus autem myrrhæ odorem plurimis sanis capitis dolorem
 d

conciliare, quare eos ipsos capite dolentes non parum offendit. Eiusdem facultatis est cum hoc presidio, & tertium & quartum: quintum uero non prope ad horum uim accedit, quum ipse cataplasma composuerit ex aqua & uiticis semine, non solum inferius multo his quae ex myrrha parantur, utrisque facultatibus, calefaciendi & siccandi, sed etiam contrarium efficere idoneum, his qui ex frigore caput dolent. Quod post hoc scriptum est, ex loliacia farina & adipe anserino constans, in quibus siccare uolumus, accommodatur: non in capite solum, sed in alijs quoque partibus bona ratione assumendum: hoc autem propter anserinum adipem citra molestiam siccabit: est enim nimis quam lene & mite medicamentum hoc. Verum subsequens de quo ad uerbum sic scripsit: Portulacam per se & cum lini semine tritam imposito: refrigerans est medicamentum non ignauiter, calidis dispositionibus conueniens. Quod post hoc scriptum est in eum modum: Olea folijs tenerimis tritis oleum uinumque nigrum affundito & applicato: dolorem quidem non mitigat, sed humorum euacuat superfluitatem. Quod subsequitur, ualidam obtinet uirtutem, in quo iubet cinerem aceto, uel aqua subactam capiti superfundere. Si quidem ex aceto preparatum est, diurnas dispositiones in scirrhum indurescentes curare potest, non tamen dolorem lenire. Quod si ex aqua cinis percoletur, robore multum aberit ab eo quod ex aceto constat: mitigatorium autem doloris ne sic quidem erit, sicut neque ipsi proxime scriptum, quod ex fictili terra & solano componit. Ceterum curiosam indicat preparationem Apollonius in eo quod ex halicacabi semine componitur, quod nihil habet amplius, neque praedictis, neque mox dicendis: quemadmodum & subsequencia singula, cum alterius alterum sit facultatis. Non recte autem fecit, qui indistincte conscripserit: quid enim simile habet cataplasma ex blitum cum oleo lauigato factum, cum illo quod ex ricini semine, aut coriandro, aut melanthio constat? Etenim haec calefaciunt & desiccant: blitum uero imbecilliter humectat & refrigerat. Quod autem ad calcem sermonis positum est, omnino ne in uno quidem usurpari unquam experientiae gratia consulero, ne dum frequenter. Nonnunquam uero cogimur uti medicamentis ex opio, quum homo in periculo est, ne uehementia doloris moriatur. Noxa autem quaedam tunc quoque solidis particulis obuenit, quae requirit instaurationem post haec adhibendam. Sic etiam collyria ex opio multos offendunt, ut imbecillum oculum reddiderint & hebetudinem dictam: sicut & grauem auditum, quae ad aurium dolorem uehementem ex lachryma papaueris componuntur, excitarint. Verum ob uehementem capitis dolorem, neque aliquis animi deliquio mortuus est, neque seipsum occidit, ut nonnulli colicorum. Quomocumque enim doleant, absunt ab his qui colo dolent, aut aure, aut oculo, aut dente. Leniuntur autem superfusionibus et cataplasmatibus.

Quae Archigenes tradiderit auxilia ad capitis dolorem.

Omisso igitur iam Apollonio, ad Archigenem digrediamur, qui in hunc modum scribit in priore libro operis, quod inscribitur de medicamentis secundum genus. Archigenis ad capitis dolores sine febre oboriētes. Communiter initio benefacit aquae potus, cibus paucus, alui solutio. Haec praefatus, deinde scribit uaria medicamenta. Praestare igitur mihi uidetur unamquamque ipsius orationem separatim propositam inspicere, ac primum initio commendare, quod manifesto distinctionem a febre posuerit. Fuit igitur & Apollonius non uulgaris medicus, sicut & Manthias & Heraclides empiricus: uerum Archigenis circa artem diligentiae hoc quoque accedit, quod illis etate successerit. Maximum autem hoc est his qui uere quamcumque artem rationalem uolent ediscere, quum etiam nati sint ingeniosi, & per aetatem puerilem in primis disciplinis exercitati. Plerique uero ex his, qui eiusmodi artes agrediuntur, non fieri in eis sapientes, sed uulgo tales uideri student. At Archigenes, si quis alius, ediscere ita medicam speculationem conatus, merito commentarios insignes

*Narcoticis quae
do utendum.*

infignes plurimos reliquit. Non tamen in omnibus quæ tradidit irreprensibilis esse mihi uidetur: sed quemadmodum ipse à quibus uiris adiutus præstantissimus euasit, horum multa coarguit, ita & ipsum par est aberrantem, à nobis, qui post eum nati sumus, reprehendi. Difficile enim, homo quum sit, non aberrare à multis, dum alia in totum ignorauerit, alia perperam iudicauerit, alia negligētius scripserit: quemadmodum & nunc mihi uidetur falsus in distinctione eorum qui non febricitant à febricitantibus, quod non apposuerit omnes febre carentium distinctiones.

De ijs qui ex stomachi uitio capite dolent.

Statim igitur prima inter eas est doloris capitis qui à stomacho excitatur. Non
 10 nulli enim, etiam si exiguus quidam in uentriculo, & præsertim si in eius orificio humor acris sit collectus, ilico capite dolent, eoq; diutius à cibo abstinentes offenduntur. Augescit enim ipsis propter inediam talium humorum prauitas. Curari igitur eos qui sic infestantur oportet, nihil capite admouentes, siquidē neq; ullum peculiarem affectum sustinuit, sed ab humorum uentriculi uapores prauos excitantium ascensu molestatur, ueluti alij ob eiusmodi humores suffusorum symptomatis incidunt. Quæ igitur curatio: noxios uentris humores quamcelerrime uacuare. Vacuantur autem facile ijs qui ad uomitum procliuēs sunt, aquæ potu: ijs qui ægrè uomunt, difficilius: quippe nonnulli etiam si digitis, aut pinnis in os dimissis, ad uomitum incitent uentriculū, nihilo plus proficiunt. Talibus igitur pro
 20 tinus cibum boni succi & stomacho idoneū offerre conaberis: si fieri possit, lotis: sin minus, ante balneum, tantum cibi exhibētes, ne, dum lauant, offendantur: ubi se refecerint, modicum absinthij postero die propinabitur: eaq; uictus ratione reliquo tempore sustentabuntur, ut concoctione probè functi, panis momentum circiter horam tertiā quartam uē assumāt, aut paulò maturius aut tardius, ut satis interualli sit ad consuetam balnei horam. Qui uero non possunt panem citra obsonium esse, his aut oliuā, aut palmulā, aut uuam, aut aliquid eiusmodi dabimus, experientia id quod optimū ipsorum est, inuenientes: aliud enim alij secundum naturæ proprietatē melius est. Porro ad prauorum humorum in uentriculo redundantiā, tum cōcoctricis facultatis imbecillitas, tum oris uentriculi infirmitas pluri
 30 mum conferunt, sicut etiam sensus acrimonia: ad hæc caput eiusmodi humorum uaporibus suscipiendis idoneū, quemadmodum nonnullis oculi. Ego igitur subinde in multis expertus sum rationem quam percensui, iuuisse capitis dolorem ex uentriculo contractum. Archigenem igitur quum absolute cuiuslibet capitis doloris sine febre auxiliū scripserit paucū cibum, cōstat omnibus nihil nouisse illum de eo dolore, qui ob biliosum humorē contrahitur: id quod magis persuasum aliquis habebit, ubi postremā ipsius orationē, quæ sic habet, perlegerit. Archigenis, »
 ijs qui ex stomacho capite dolent, & cum spiritu distenduntur. Acetū in quo pa- »
 pauerum capita decoxeris, superfundito, aut spongiās madētes imposito: deinde »
 frontē polenta cū mentha & aceto obducito, aut pulegio cū ipsis, uel solani succo »
 40 cum rosaceo inunges. Stomachū nominat, os nimirū uentriculi: quū hanc particulam medici sic appellare consueuerint, qui & stomachicas syncopas nuncupāt, & nonnullos esse stomachicos, à quodā affectu in hoc loco oboriente pronunciant: sic uocantes, ut iecorarios à iecore, colicos à colo, nephreticos à nephron, hoc est renibus, splenicos à splene patientes. Vnum autem à stomacho hoc affectum doloris plenum scripsit caput occupare, eorum qui ut ipse nominauit, cum spiritu distenduntur: quod ex multo uini potu noui magis accidere. At qui ex humoribus capite dolent, mordacem dolorem, non distendentem percipiunt. Penuria igitur alimenti in distentionibus conuenit, non tamen ijs qui mordaces humores in uentriculi ore continent. Quum igitur mordax humor hic fuerit amarus, pallida & flaua bilis appellatur, quæ natura sua propter leuitatem ad os uentriculi effertur:

*Hiera picra
Galeni.*

Quum autē pituitosus, aut acidus, aut salsus fuerit, in spatio magis totius uentris, quam in ore figetur. Optimū autem sic in his est, ipsum in fundo uentriculi contineri: quippe facile ubi uentrem reliquerit, ad intestina peruenit. Ceterum deterrima fit dispositio ob prauos humores qui in tunicas uentris se receperūt, ita ut uix elui possint: quorum præstantissimū præsidium est medicamen ex aloë præparatum, quod nonnulli quidem uocant picram, hoc est amarā, nonnulli ipsum hierā ex aloë: ac iniiciunt quidem centum aloës drachmas, sex autem aliorum singulorum: quæ & ipsa sex sunt numero, cinamomi, spicæ nardi, xylobalsami, mastiches chia, asari, croci. Præstantius autē sit medicamentū, si minus aloës indideris: mihi enim uidetur magnam ipsius copiam esse centum drachmas, si cum aliorū pro-
 10 portione conferatur. Atq; nonnunquā etiam ex nonaginta drachmis ipsam composui, necnon ex octoginta, quinetiam ex pauciore nonnunquam croco, quod nonnulla ex his quæ ei adijciuntur, caput feriunt, quod & ex solo croci odore frequenter nobis accidit. Quare optimā ipsius compositionē iudico, quæ drachmis nonaginta aloës, croci quinque constat. hac utor. Porro ijs qui odorem croci non ferunt citra molestiam, sed statim capite replentur, medicamentum compono quatuor croci drachmas iniiciens: cōtinue autem cogor ipsum conficere, eo quod nō solum illis quos recensui, sed etiam ijs qui suffusorum imaginationes, aut accidentia ex stomachi affectu patiūtur, exhibeo. Præterea quibus uenter prohibetur, & mulieribus quæ non probè purgantur, in quibus efficacius est, quum quadra-
 20 ginta aloës drachmas, sex autem croci acceperit: ac melius est carpelium in uicem asari capere: composui autem ipsum aliquando ambobus quoq; iniectis. Datur autem medicamēti summum, drachma una cum aquæ cyathis non magis tribus: minimum, dimidia. Inter utrunq; pondus, alia exhibentur, dum quantitas pro ætate, corporis magnitudine, & consuetudine euariet.

*Quæ Archigenes post primam orationem scripserit: inter quæ est
Galeni dictorum distinctio.*

*Resina auto-
ryctos.*

De ijs igitur qui ex stomachi consortio capite dolent, hæc sufficiunt. Ceterum iam tempus est ad orationem post primam deinceps ab Archigene conscriptam digredi. Examīnabo autem singulas ipsas consimiliter ut primam, cōnectens ipsi
 30 propter rerum consequentiā etiam ultimam: uerum nunc à secunda auspicabor.
 „ Aspergines autem, si ex hyeme, aut perfrictione patiantur, oleum tepidum, illitus
 „ narium, baccarum lauri expressio, aut laurinum oleum, aut syriacum unguentū,
 „ aut ricininum, aut styracinum, aut gleucinum, aut aliud quoddam huiusmodi ca-
 lesfaciens. Ut autem à postremo initiū moliar, dicere ipsum puto, resinam dictam
 autorhyton, hoc est, sua sponte fluxilem, eam quæ in Lacedæmone plurima nasci-
 tur, & caspnelæon in Cilicia, amaracinum, & styracinum in Cyzico, & irinum in
 Perga præparatum. His unguentis nares censet illinendas, ceu caput odore ipso-
 rum incalescat: id quod etiam manifestò fieri apparet, ut & priuati homines ipsis
 utantur, præsertim acquisitu facilibus. Conquiruntur autem facile alijs alia, quæ
 40 apud singulos copiosa habentur. Ac apud nos in Asia mos est rusticis cedrino di-
 cto uti: & si quando eius laborēt inopia, pisselæo. Vocant sic, quod compositum
 est ex oleo & pice liquida. Verum miscent ei & cedrinū oleum, alij copiosius, alij
 parcus, prout uirtutis ipsorum uehementiam uoluerint remittere. Porro omnibus
 quæ dixi, in capite etiam uti solent, maxime ut dictum est in sincipite. Iam & fron-
 tem ipsis, & aurium meatus perlinunt: nonnulli etiam pedum plantas & sedem.
 Quum autem Archigenes baccarum lauri expressionē dicit, laurinum simplici-
 ter dictum putabimus eum sic nominare: ut quum assumit oleum, laurinum oleum
 appellatur. Syriacum autem unguentū existimo ipsum dicere cōmagenum: quo-
 50 niam ex Syria nobis ipsum apportāt. Archigenis; Aestate autē aut si qui feruore
 distenduntur

distenduntur, ex aceto, uel aqua, uel rosaceo: ad hæc succo polygoni, aut portulacæ, aut solani, aut alicuius refrigerantis, & spongias ex posca capitū imponito. In hoc sermone uidebitur forsā aliquibus negligentius legentibus, simplicem unam dispositionē Archigenes curare: nō autem sic se res habet. Ex eo quidem quod dicit (feruore) calidam indicat dispositionem. Ex eo autem (qui distendantur) dispositionem, quæ hoc à spiritu flatulento patiat, ut non solum alteratio secundum in temperiē, sed uaporosi spiritus redundantia insit. Per initia igitur in dispositionibus utrisq; refrigerantium præsidiorum uis est idonea, quæ refrigeret quidem calidam intemperiem, repellat autem flatuosi spiritus ascensum & reprimat. Satius autē fuerit, mea quidem sententiā, accuratius disquirere, quando quidem ex corpore spiritus flatulentus assurgit, sicut in ijs qui stomachi consortio capite dolent, comprehensum est, quandoq; autem in capite generatur: quippe uenter flatibus interdum exturgescit aded, ut uix discuti queat; interdum uero post eum etiā ex intestinis, nunc ieiunum, aut tenue intestinū, nunc colum. Quare nil mirum est nec impossibile, eandem dispositionem in quibusdam capitū particulis obueniētem flatulentum spiritū generare, cuius generationis in uentris locis causam inuenimus: nempe tanti calorū inopiam, ut ex cibis & potu spiritum & uaporosum & flatulentum generet: ob facultatis autem contentricis imbecillitatem, spatiosa intus laxitas partium sic affectarum flatibus exturgescat repleturq;. Quare distenditur quidem ob repletionē, dolet autē ob tensionem. Inuentum enim & hoc à nobis est illic, ubi dolorum communes & generales causas consideramus, quomodo in continuitatis dissolutione similariū corporum dolor oriatur. Dissoluunt autem eam, quæ erodunt, incidunt, distendunt, uehemēter calefaciunt, & refrigerant. Quocirca etiā in capitū doloribus consueui affectos interrogare, qualisnam ipsorum sit qualitas: nonnulli enim ceu corpora erodantur, dolorē percipere se aiunt: nonnulli uero ceu distendantur, aut grauentur, aut contundantur, aut sola præpolleat uehemens caliditas, aut frigiditas. Si enim ceu erodant, punganturq;, uel acrimoniæ humorum, uel talis spiritus causam ferre acceptam oportet: si autem distendantur citra rosionem, repletioni particularū, quæ uel ob spiritū flatulentū, uel humorem copiosum influentē distenduntur: in quo genere et inflammatio, & erysipelas est. Inflammatio sanē, corpore quod eam sustinet, calidum sanguinē in se continente: erysipelas autem, humorem biliosum. Quod si particula quæpiam ambobus redundantibus sit oppleta, uel inflammatio erysipelatia, uel erysipelas inflammatorium generabitur. Ac nemo putet longum nos sermonē in una particula unum symptoma patienti, facere. Communis enim omnium dolentium disputatio est: quam si accuratē persequutus fueris, maior ad remediorū inuentionem facultas in qualibet particula patiente suppeditabitur. Nam pars artis coniecturalis in dispositionum dignotione potissimum consistit: hæc si quidem inuente, curationem non coniecturaliter, uerum scientificē indicant: nec non hinc nonnullarum dispositionum contumaciā cognoscitur: in quibus ratio est uti ijs quæ indicatio suggerit, licet per initia nihil proficere uideantur: atq; hoc est quod in aphorismo dixit Hippocrates, in hunc modū: Omnia secundū rationē facienti, si nō succedit secundū rationem, non est transeundum ad alia, permanente eo quod ab initio uisum est. Interdum enim aded uehementer uaporosus spiritus, & multo magis eo humor uiscosus, aut crassus angustis impingitur meatibus, ut longiore tempore ad curationem opus habeat. Etenim quæ sic impacta sunt, extenuare, & meatus dilatare oportet, per quos excernentur, diligentia adhibita, ne denuō alius influat aut humor, aut spiritus talis: præterea pars affecta corroborari debet, ne ipsa quoq; flatulenti spiritus materiā excitet. Qui igitur primi cōposuerunt medicamēta id genus dispositionibus propria & familiaria, uariam merito desiderarunt materiam: si quidem repellere substantiā influentē, siue in humoribus, siue in uaporibus exi-

Spiritus flatulentus quomodo generetur.

stat, necessariū est impactam cōcoquere, et extenuare, eamq; ipsam discutere, & nihilo minus his omnibus, imò etiā magis affectæ particulæ robur ac firmitatē conciliare, ne qd influit, excipiat, extenuatū uero excernat, impactū concoquat & subtiliet. Verum in mixtura medicaminū quæ id possunt efficere, alius alio in ea re ad quā consiliū suū direxit, dexterior effectus, hic minus adiutoriā, ille magis, compositionē molitus est: unde ut nouistis (nam ad uos o familiares uerba facio, quibus potissimū hæc scribuntur) duo prorsus medicamēta uidetis à me cōfecta, ex ijs quæ eosdē effectus promittūt; interim tria & quatuor, & ex horū mixtura subinde efficiētē, id quod res postulat in affectibus curatu difficilibus. Nam inspicio in quonam eorū medicamentū simplex, quod calefacit, copiosius existat: in quo uero qd refrigerat, sicut et quod siccit, aut humectat, aut tenuiū, aut crassarū partiū est: deinde uidens quomō adhibitū affecto remediū profecerit, iterū uel alio quodā, uel eo ipso utor. Crebrò sanè ad aliud quoddā ex ijs quæ idem pollicent descēdo, interim utraq; misceo, mediū quoddam ex ipsis efficiens. Huiusmodi omnia uberius à me cōprehensa sunt, nō generatim solū, sed etiā membratim in therapeutica methodi cōmentarijs. Sciendumq; est, quod iam prius quoq; dixi, therapeutice hoc opus subsequi, attamen cogor etiamnū ipsius meminisse, quo magis nos, ea quæ indidē dicunt, assequamur. In proposita igitur dispositione dolorifica, in qua caliditas simul cum flatuoso spiritu præcellit, inter initia quidē repulsoria medicina utendū est, quæ ex uiribus refrigerantiū nascitur: quod ubi mediocriter factū fuerit, ex mitigatorijs & cōcoquentibus aliquid misceri oportet repellētibus: deinde etiā digerens aliqd adijciendū, paulatim medicamētis repulsorijs detrahendo, quousq; medicamēta ad contrariā naturā perueniāt ei quā initio recipiebant: hoc est, ut plurimum sit quod extenuet & digerat, minus quod concoquat & mitiget, paucissimū aut quod repellat. Portulacā igit frigidæ & aquosæ substantiæ esse didicistis: minus ea polygonū. In solano aut tantū mixtū esse crassarū partiū et terrestris substantiæ, quantū & astrictionis. Acetū repulsiuā simul & extenuantē, imò etiā digerentem uim obtinet, ut quod præpolleat in temperamēto, tenuiū partium frigiditate, sicut exactè purus aēr septentrionalis est. Didicistis etiā iam rosacei uim, quomō nonnullā quoq; repulsiuā obtinet, item cōcoctricē & mitigatoriā, præterea & disculsiuā. Meritò Archigenes initio prædictæ dispositionis talibus utit medicamētis, ipsum quidē per se solum acetū, neq; aliās adhibens, neq; hic, propter uirtutis uehementiā: miscēs aut ei uel rosaceū, uel aquā. Quapropter digrediamur iam ad subsequētes Archigenis oratiōes. Quod si intenda, in totū cibū circūcidere cōuenit, deinde sanguinē ex cubito dimittere, aluū clystere ualido euacuare. De his remedijs dictū à me prius est, quū Apollonij orationē inspicerē, inediā sanè ob biliosas causas repudiās, & sanguinis missionē in pueris, senibus, & uiribus imbecillis: cōmendans aut uacuationē clystere adhibitā, nō modo ut quæ in intestinis cōtinent, educant, sed etiā ea quæ ad caput ascendūt, reuellant: atq; idcirco probè in ijs quæ de ea Archigenes scripsit, non simpliciter dixit, aluū clystere uacuandū, sed adiecit ualido: quippe in huiusmodi clystere multa reuulsio est, præter qd nō sola uētris & mesenterij cōtenta euacuet, sed simas quoq; iecoris regiones. Archigenis inspergines. Ruta ex aceto et oleo laeuigata. Memores dispositionis, cuius prælidia scribere cōstituit, ita iudicamus singula, quæ enumerare incepit. Proinde dispositionem sic ipse scripsit: Aestate, uel ardore distentis, deinde refrigerātis facultatis subiecit prælidia, ac postea inquit: Sūma cibi abstinentia, sanguinis missio, & clyster ualidus adhibeat. Et post hæc, quæ in præposita oratione scripta sunt, in qua cum aceto & oleo rutæ leuigatā admouere iussit, nō adijciens, uiridem ne, an siccā. Est em̄ non exigua differentia multo acrioris et calidioris sicci à uiridi. mihi quidē uidet uiridē consulere. Non em̄ subito à refrigerātibus ad cōtraria transiisset. Acetū aut præterquā qd refrigerat & repellit, digerentē uim obtinere prius à me dictū est. Ceterū oleū mitigatoria & laxante ui præditum, bona ratione ipsis miscuit. Aliud. Lauri baccarū ex-

Doloris ex calore & flatuoso spiritu curatio.

Clyster capiti prodest.

pressionē, cum aceto et ruta. Hoc multo superiori est efficacius: ualide enim calefa-
 cienti baccarū lauri expresso, rutā miscuit cum aceto citra oleū. *Aliud.* Succus ex ra-
 dicibus iris expressus, cum aceto, pdest. Hoc præsidium calefactoriū nihil habet. Præ-
 staret igit in transgressu ad generosiora præsidia, primū ipsum cōstitui, deinde salic-
 is folia leuia cum aqua. Hoc superius exposito, qd ex iride cōstat, imbecillius est,
 & omniū primis politis simile: quare nō opportunè in præsentia declaratū est. Ser-
 pyllū tritū ex aceto & oleo cōuenit. De oleo quidē & aceto prius à me cōprehen-
 sum est: adiecit aut ipsi nunc serpyllū, acris qualitatis medicamentū, ideoq; & cali-
 dæ facultatis. Negligēter aut hic omisit indicare, utrū uiride an siccū ipsū esse uelit:
 10 præstat forsan uiride intelligere. *Aliud.* Polygonū cum ruta oleo subactū & aceto. Polygoni succo prima ratioe, ut refrigerate usus est: etem reuera talis est: quare &
 in doloribus diuturnis primo trāgressu rationabiliter aliquis ipso utet, ruta admixta. Cōsiderare nos cōuenit in unaquaq; cōtrariorum facultatib. medicaminū mi-
 stura, initio quidē parū generosi esse temperandū: in secundo aut & tertio usu au-
 gendū ipsius pondus. *Aliud.* Amygdala amara pellicula detracta, læuia ex aceto
 et oleo immersa, ad cerati spissitudinē, ex linteolo fronti imposta conducit. Atq;
 hoc primi trāgressus est peculiare. Nam didicimus amara amygdala uim habere
 digerentē citra morsum. *Aliud.* Ruta syluestris cum * olea et aceto similiter. Inordi-
 nate rursus hoc interposuit, ualens admodū medicamentū, in doloribus multū diu-
 20 turnis meritō omittendū. *Aliud.* Populi albæ fructus, cū aceto tritus, nā & albæ fru-
 ctus digerentē uim occupat. In quibusdā exemplaribus nō cum aceto, sed cū posca
 scriptū est. *Aliud.* Ocymi semē cum aqua proficit. Ocymi semē calefaciētis & exte-
 nuatorię facultatis est, nō tñ ualidē: ex aqua uero sola, si dispositio in uetustatē inci-
 dit, nemo recte utet. Nā fatius esset oleū & acetū, ut in alijs dixit, misceri, ita in hoc
 quoq; dicere. *Aliud.* Bene facit etiā balsamū, peucedanū, castoreū, & simul, et priua-
 tim, singula cū oleo & aceto. Hoc rursus medicamentū ualidū est, & præsertim cū
 solū ipsū peucedanū adiciat citra castorei mixtionē. Balsamū qd uocet, nō possū di-
 cere, utrū germinis fructū, an liquorē quē opobalsamū appellāt, an surculos ipsos
 dictos xylobalsamū. Melius aut mihi uidet, ut opobalsamū intelligamus, qd tenur-
 30 torū partiū et digerētis substātiæ existit, nō tñ manifestē calidē. *Aliud.* Folia lauri, et
 populi albæ, & uiticis cū oleo & aceto. Mixtū hoc medicamentū ex diuersis facul-
 tatibus simplicibus cōposuit: folia sanē lauri calidissima, uiticis aut mediocriter re-
 frigerātia, media ipsorū sunt populi albę folia. *Aliud.* Panacē cū oleo inūges. Nullū
 hic refrigerantiū mixtū est, atq; ideo inueteratis admodū dispositionibus, & nihil
 etiā nū caliditatis habentibus, utile existit. Quare etiā accusauerit aliquis ipsum,
 qd remedia citra distinctionē scripserit. Panacē puto eū nūc dicere negligēter, pro
 eo quod est, panacis radicē: nō em putandū est opopanacē ab eo dictū esse panacē,
 qui à radice differt, nō exiguo quodā caliditatis excessu. *Aliud.* Viticem, aut men-
 40 tham, amygdala amara, iridē, æquali pondere mixta aceto et rosaceo consperges.
 Aliorū uirtus superius à me cōprehensa est: menthę aut nunc primū meminit, cali-
 dæ facultatis medicamēti. *Aliud.* Sycamini succo aceto admixto caput superfundū
 to. Hoc manifestō est ex genere eorū quę ab eo scripta sunt incipiētis dispositionis:
 refrigeratoria remedia, quę nō recte nunc permiscēt ijs medicamētis, quę ad au-
 gescentes dispositiones cōueniunt. Vbi diuturnus affectus est, pilis deralis, illitio-
 nibus quidē enumeratis, et superfusionibus utitor, crassiores eas efficiēs. *Aliud.* Re-
 sinam cū melle temporibus & fronti illinito, aut muscerdā cum aceto & rosaceo.
 Tertiū hoc ei tempus est in capitis auxilijs: nā primū erat incipiente affectu: alterū
 ut ipse scripsit inualecente: tertiū hoc, in quo ait, in uetustatē incidentibus, quod
 requirit auxilia uehementiora: quorum nonnulla prioribus non recte miscuit.

Quę Asclepiades tradidit in primo exteriorū ad recētes capitis dolores. Asperio qua Nicomedes usus est.

Rutæ foliorum, menthæ, peucedani, iridis, singulorum drach. ij, ocymi seminis

vetus habet
oleo.

» drachmas octo, papaueris nigri feminis drach. quatuor, poscæ sextarium unum;
 » coquito ad dimidias, & humorem expressum rosaceo subigito, & continue caput
 » perfundito. *Aliud quo usus est Charicles.* Amygdalarum amararum purgatarum drachmas
 » duas, lygi floris drachmas duas, peucedani radice drachmas duas, menthae uiridis
 » aut siccae drach. ij. rutae surculorum drachmas duas, baccarum lauri purgatarum drach. ij.
 » spondylii drachmas duas, serpylli drach. ij. castorei drach. duas, rosarum uiridium aut
 » siccarum drach. iij. aceto dissoluta, cerato quod ex rosaceo preparatum sit excipito, dein-
 » de linteolo illita, & pilis deralis toti capiti imposito, et fasciola medicamentum deli-
 » gatum usque ad sequentem diem reseruato, ac rursus ubi solueris, renouatum id applicato.

Pastillus ad capitis dolorem Antonij herbarij.

» Liquoris peucedani drachmas sedecim, lachrymae papaueris drachmam unam,
 » anisi drachmas quatuor, alterci feminis drachmas quatuor, croci drachmas qua-
 » tuor, scammoniae drachmas quatuor: omnia laeuigata cum aceto in pastillos co-
 » gito, siccatoque in umbra: ubi uti uoles, dissolutis ex aceto frōtem inungito, ab uno
 » temporum auspiciatus, & in alterum delinens. Cum febris adest, aqua utens illinito.

Alexander usus est sic.

» Peucedani radice drachmas quatuor, uel liquoris drach. ij. croci drachmam unam,
 » myrrhae drach. unam, opij drach. unam: aceto excipito, pastillosque formato: cum usus po-
 » stular, aceto dissolvens, locos sensui expositos delinito, hoc statim dolores soluit.

Aliud Antigoni in exercitu rem medicam insigniter tractantis.

» Baccarum lauri siccarum, leuium, purgatarum drachmas quatuor, scammoniae
 » drachmas quatuor, opij feminis drachmas octo, lachrymae papaueris drachmas
 » quatuor, croci drach. octo, myrrhae drachmas quatuor, uuae immaturae drach. iij.
 » serpylli drachmas octo, acetum quantum satis est: preparato sicut dictum est.

Diuturno capitis dolori conflitantium epithemata, ut Charicles usus est.

» Irini unguenti expressionis, peucedani, castorei, singulorum pars una, baccarum
 » lauri partes duae, uiticis feminis partes duae, rosarum siccarum partes duae, rutae surcu-
 » lorum partes duae: aceto dissoluta, cerato quod ex rosaceo preparatum sit excipito;
 » deinde linteolo illita, toti capiti imposito, pilis prius deralis, & fasciola deligatum
 » seruato usque ad sequentem diem, ac rursus imposito.

Si biliosus humor dolore capitis inuixerit.

Alexander. Notae horum persimiles ijs, quos ob solis aestum dolor affligit: sed maior ipsis rosio
 accedit, & faciei pallor, interim etiam os inamarefcit. Porro affectus hic aetatibus
 uigentibus, & temperaturis calidioribus, uitae sollicita, & bilem flavam coaceruantibus
 solet accidere. Quamobrem balneum temperatum his, inunctiones, aquae potus, & uni-
 uersa uictus ratio humidior, bonique succi, utilis est. Biliosus humor ablinthij dilu-
 to uacuabit, uel aloë, uel ipsa picra, id est, amaro antidoto, per se, aut cum modica sca-
 monia, aut catapotijs quae ex aloë constant. Inungenda frons, aut croco de pastillo,
 aut trigono, aut quodam simili. *Si caput consortij lege indolescat.* Si caput lege consortij af-
 ficiatur, quod ei cum toto est corpore cura adhibenda, quomodo contra intemperiem
 superatamque materiam pugnemus: Si copia quidem premit, & maxime in uenis, san-
 guis mittendus est. Si autem magis qualitas urgeat, purgante utendum medica-
 mine. Quod si particula laborante aliqua condolescat, ueluti iocinore, aut uentri-
 culo, aut stomacho, his succurrendum est. Vbi calida afficit intemperies, panis ex
 aquoso uino exhibetur, uel etiam ex chondro sorbitiuculae. Extrinsecus uincit super-
 fundere, quae modice refrigerent, uiresque confirmet, sicut prius a me comprehensum
 est. At si glutinosi crassique humores in stomacho infarcti capitis dolorem concitent,
 hos quoque amolierimus potu oxymelitis, tum simplicis, tum Iuliani. Insuper medica-
 mentis ex hyssopo, & origano, et his adhuc calidioribus, magisque incidentibus. Et
 uomitus a radice utilis, asperginesque ad fouendum calidiores, & cataplasmata re-
 que admouentur. *De dolore capitis in febris.* In capitis doloribus, qui simul cum febribus

bus per inertia inuadunt, sanguinē dimittere oportet prima aut secūda remissione, si nihil prohibet, & presertim in hominibus boni habitus, multiq; sanguinis: mente adhibita, ne propter uapores à uentre oborientes, aut aluum astrictā capitis dolor accidat. Quod si uero post septimā diem inuaserit, aluo prius inanita clystere insigniter, cucurbitula occipitio aut ceruici defigenda est, ac caput asperisionibus ex oleo mitigandū: rosaceo sanè in calidioribus, & æstiuo tempore, cum acetī momento: chamæmelino autem in frigidiori habitu & hyeme, quinta parte acetī adiecta: cæterum frons illinenda, ciphysanè in frigidioribus, crocomagmate autē in calidioribus. At doloris qui ob febrīū magnitudinē generatur, remedia prius in sermone de febris cōprehensa sunt. At caueri hæc oportet non solum in his qui ex stomachi consensu capite dolent, sed etiam in omnibus circa caput obortis affectibus. Sunt autē hæc, uiticis semen, absinthij succus, lactis potio, glandes quercinæ comestæ, oliuæ nigrae, arbuti fructus quod memæcydon dicitur, eruus: hic etiā articulos resoluit: magis autē ferit caput, myrrha, thus, hederæ capreoli. Item mentē turbant, iunci odorati semen, crocus, peucedanū, cyclaminū, siccū cum uino potū. Styraax modicus quidē potus morositatē soluit, multus autē turbulētos somnos efficit.

De Cephalæa.

Cephalæa diuturnus & cōtumax capitis dolor, qui ob exiguas occasiones maximas habet accessiones, ut neq; strepitum ferat agrotus, neq; uocem uehementior rem, neq; splendidum lumen, neq; uini potum, neq; caput repletia odora menta, neq; motum: sed in quiete & tenebris propter dolorū magnitudinē cupiat decumbere, ut cui uideatur caput ueluti à malleo feriri. Nonnulli caput tanquā contundit aut distendi percipiunt: non paucis autem dolor ad oculorum radices pertingit. Cæterū affectus hic adfert sanè nonnunquā continuos dolores, nonnunquā uero accessiones et intermissiones, uel ordinatas uel inordinatas: quippe huiusmodi accessiones interim, quemadmodū comitialibus, intermittūt, ac tempus quoddā in re absolute inculpatum superuenit. Constat itaq; omnibus hunc affectum, capitis promptitudinē ad patiendum congenerem habere, ijs qui ex illo dolent: Græci uocant κεφαλαγικός. Verū particulæ capitis affectæ in illis imbecilliores reddunt. Iam quidā ipsorū membranarū cerebro obuolutis dolent: nonnulli uero etiam sola membrana, quæ quod caluariæ circūtenditur, pericranios dicit. Itaq; dolores qui cum grauitate inuadunt, plenitudinem indicant: qui uero cum rosione, aut humorum, aut uaporū acrimoniā: qui cum pulsu, inflammationē: qui cum tensione, si quidem citra grauitatem & pulsū obuenant, spiritus * crudi & flatulenti copiam ostendunt: si autē cum pulsu, corporis membranosi inflammationē. At si cum grauitate generet distensio, copiam intra membranas cōtineri, ac dolores sanè per summa accidētes, membranæ quæ os ambit, periosios dicit, affectū innuit: in alto autē affligentes, membranarū cerebri, quas meningas nūcupant. Quibus em̄ dispositio intra caluariā est, his ad oculorū radices dolores perueniunt, eo quod oculorū tunica à cerebri membranarū habent originē. Quod si etiam putris humor calidior euaserit, cum febre capite dolent: febricitat aut omnino, & qui ob inflammationē dolent. Si igitur humorū, uaporum uel copiam causam esse deprehenderit, ubi sanè ex totius corporis repletione generata sit, totius corporis uacuatione capitis dolori medebersis. Vbi uero ceu imbecille caput existens, ea quæ sursum feruntur excipit, materiam in totum corpus reuelleret oportet, atque sic particulæ medicari. Itaque reuulsio fit clysteribus, extremorum deligaturis, & pluribus inferiorum partium frictionibus: interim etiam & sanguinis uacuatione ex cubito. Quod si sanguis adhuc redundare appareat, etiam per nares, uena adapertha detrahere conuenit, quantum satis esse uidebitur: deinde hiera, ubi uim eius exacuerit, intenderisq; exhibenda est: mox pituitæ educationibus per os, apophlegmatissimos

Græcè est κεφαλαγικός, pro κεφαλαγικός.

uocant, utendum est: tum ijs quæ per nares uacuant, *ἔπιρρινα* Græcis dicuntur, cuiusmodi sunt quæ ex elaterio, & cyclamino, cum lacte & porro preparant. Caput curabis, ubi quidē reuulsorijs utendū est, fomētis repellentibus: ubi uero totū corpus inanieris, iam ijs quæ caput uacuāt, uti tempestiuū est: deinde quæ id possunt corroborare. Repellit itaq; oleū quod ex immaturis oliuis expressum est, & rosaceū per se, et cum aceto: item qd ex capitibus papaueris, & teneris oleæ germinibus, et hedere capreolis, & mentha uiridi preparat. Ceterū adhibe remedia tepida, ubi copia frigidior est, & crudior: frigida, ubi calidior & biliosior. Discutit aut oleū dulcissimū, calidū, idq; magis si in uetustatē incidat, & sicyoniū. Si crassior humorū copia fuerit, spōdylij, aut serpylli in oleo decocto, aut pulegij comæ, aut calamintha, aut menthæ, copiā uacuabis. Hæc aut ipsa etiā robur particulæ adijciūt: quare etiā his ipsis ad absolutā usq; curationē uti ratio est. Omnium maxime digerit, et strenue corroborat uerbenaca recta, præsertim uiridis. Iam uero et sicca, cum radicibus, & serpyllo pariter oleo incoctis. His simul iniicienda est radix crocodiliadis maximæ, quæ apud aquas nascitur. Si uerbenaca per se in oleo decocta caput perfuderis, omni capitis dolori diuturno ob frigus oborto, aut ex crassis humoribus, medeberis. Plurimum auxiliantur aselli, qui sub situlis agunt, oleo incocti.

Archigenes de medicamentis quæ pituitam per os eijciunt, Græci apophlegmatismos uocant.

Post hæc apophlegmatismi ex sinapi, aut hyssopo cum passo decocto, aut herba pedicularia cū pipere trita, & cum melle, aut oleo melli mixto, aut herba pedicularia, tum priuatim, tum cū melle cōtrita. Materiam sanè eorū medicaminū, quæ quod pituitā per os educūt, apophlegmatizōnta medici nominare consuerūt, posterius explicabo: in præsentia uero tantū indicare utile est, hoc præsidium esse pituitæ molestantis remedium, quemadmodū & nomen ipsius indicat. Archigenes autem dispositionem calidam & flatuosam pollicitus est se curare, non frigidam & pituitosam. Iuuantur admodum, si caput perfundatur decocto lauri, aut rutæ, aut panacis, aut papaueris capitum, aut baccarum lauri. Haud noui qua ratione medicamentis ualide calefacientibus annumerauit papauerū capita, non mediocriter refrigerantia, quū indicauerit in orationis contextu, aliquem singulis commemoratis priuatim posse uti, forsan aliquando etiā mixtis: non tamen indicans an aliquid ex papauerum capitibus iniicere ipsis præcipiat, quo medicamentorum uehementia imminuatur, & mitigetur: an etiā solis nonnunquam uti, quod incipienti augescentiq; dispositioni accommodatius fuerit: inueterascentem autem non solum nihil iuuant, sed etiam magis offendunt papauerum capita. Bonum etiam ex sale factum fomentum. Comprehendit hic totum sermonem Archigenes, qui fomenti meminerit ex medicamento, quod siccatur quidem non genere, habet autem quiddam etiam calefactorium. Conueniebat enim ipsum sciens, quod calidam dispositionem curare statuerit, uel seruare semper indicationē, quæ ab ipsa sumitur, uel de transitu aliquid dixisse: ex quo dum caliditas cessaret, obstructio aut intentio, aut huiusmodi aliquid generatū est, quod contrariam rationem ei quæ ab initio diffinita est, requirit. Post superfusiones aut, fomenta iuuant, si lini semine rosaceo insperso, lanas succidas ex aceto & rosaceo calidas circumponens, deligaueris. Hoc auxilium est mitigatoriū doloris uehementer infestantis, nec non subiectam quoq; dispositionem iuuat. Quare ubi intensi doloris capitis auxilia conscripsit, illic fatius erat ei etiam de fomēto uerba fecisse. Hoc autem tempore, de quo præsens sermo institutus est, si fomētis aut cataplasmatibus uti uisum fuerit, fomenta ex milijs præstantiora. Ut enim Hipocrates dixit, milium & leue, & mite est: sales autem propter grauitatē molesti sunt, præsertim in capite.

De cataplasmatibus in capitis dolore.

Cataplasmatibus aut utitor, ordeacea farina cruda, quæ iridem contusam habeat: aut

aut rutæ semine similiter, aut fœniculi radice eodem modo, aut farina ordeacea ex
 oxymelite subacta, aut mixta polenta, & pulegio. Hæc cataplasmata secundi tem-
 poris sunt, eorum quæ ipse diffinierit. Hoc autem tempus intensæ cephalææ attribui-
 tur, quippe illam mitigabunt, et dispositioni opitulabuntur. Aut id quod ad Nileum
 refertur, admixta decima castorei & iridis parte, cum aceto & rosaceo imposito.
 Itaque Nilei medicamentum emplastri figuram representans, celebre admodum
 est iam inde à longo tempore, atque ideo omnibus cognitum. Promittit autem in-
 10 flammationum præcordia infestantium reliquias ueteres curare: obscure uero mixtio-
 nem ipsius cum castoreo & iride Archigenes scripsit. Incertum enim in altero ne
 ipsorum decimam partem esse uelit Niliaci malagmatis, an in utrisque: melius autem
 mihi uidetur utriusque decimam partem miscere. Verum castoreum & iridem exactè laeuigata
 esse conuenit: deinde hæc Nilei medicamento paulatim per manus miscere, ita ut
 manus per uices rosaceo, & aceto madefacias. Aut nuces amaras excorticatas, &
 rutam, iridisque exiguum aceto rosaceoque mixta, malagmatis forma imposito. Huius-
 modi medicamenta multa, quum ipse in secundo tempore dispositionis propolite
 conscripserit, quæ illorum esset, ego sum interpretatus. Aut uiticis semine, perlicæ folia
 uiridia, & myrrham, pari pondere cum unguento Aegyptio fronti cataplasmatibus fi-
 gura applicato. In Alexandria sola, perlicæ arborem uidi, non tamen in alia gente
 quadam Romanorum imperio subdita. Nonnulli persium ipsum nominant, ac dicunt
 20 in Perlis huius arboris fructum esse perniciosum, qui in Aegyptiorum regione inno-
 cuus existit. Porro Aegyptium unguentum, non ita solum, uerum etiam Mendelionem
 appellatur: quidam ipsum & Megalaon uocari affirmant, ab eo qui illud
 composuit, cognomento Megalo, alterutra appellatione sumpta, ab ipso quidem
 autoris nomine, in eorum forma, quæ deriuatiua nominantur: à patria uero ipsius,
 Mendelion. Est porro & laxans, & mitigando dolori idoneum. Aut sulphur, casto-
 reum, bacce lauri, pari portione, cum cerato rosaceo illita, temporibus et fronti im-
 ponuntur. Calidum insigniter medicamentum hoc est, quod frigidas dispositiones
 possit iuuare. Aut castoreum, & peucedanum æquali pondere. Consimilis est et huius
 medicamenti facultas superiori. Quod si dolores perseverent, sanguinis dimissione
 30 ex naribus, aut fronte, uel cucurbitulis in occipitio utitur. Sanguinis detractionem
 ex particulis affectis in morbis inueteratis conuenire à medicis propè uniuersis con-
 fessum est: in occipitio autem cucurbitulæ, reuulsoria sunt auxilia, in quibus humores,
 qui ad oculos, uel priores capitis partes ferri consueuerunt, auertere conamur.
 Aut medicamento quodam quod sternutamenta ciet, concutito, sune circumposi-
 to, & spiritum continere iussu ægrotante. Huius præsidij adiumentum indicauit, qui
 apposuerit orationi, concutito. Ex eo autem, ceruicem sune circumdato, uehemen-
 tiorem fore dispositionem existimat, Aut per nares purgato. Hoc præfatus, deinde
 enumerat quæ per nares purgant: de quibus ego uerba faciam, quemadmodum
 & de ijs quæ pituitam per os educunt, quum sermo de medicaminibus quæ capiti
 applicatur, fuerit absolutus. Vbi uero admodum diu perseverauerint dolores, caput
 40 sinapi obducito, ut mos est, & perurito. Omnium affectuum, qui diutissime infesta-
 runt, quum auxilia nihil proficiunt, curationem quam methodici metasyncriti-
 cam, hoc est recorporatiuam uocant, propemodum omnes moliri consueuerunt, ad quam
 primi medici perueniunt, haud scio qua ratiocinatione uel. Ego autem in quibus uel
 intemperies quædam humida & frigida particulis patientibus inest, ipsa per se, aut pro-
 pter frigiditatem eiusmodi humorum oborta, medicamenta quæ ex sinapi, thapsia, &
 similibus preparant, ipsis admoueo: calidis autem & siccis non admoueo. Porro si qui
 nequeunt dispositiones cognoscere, ad huiusmodi medicamina ueluti ad sacram an-
 choram confugiunt, eoque frequenter uoti compotes euadunt: quoniam plurimos
 homines ex praua uictus ratione tales infestant dispositiones.

Archigenis de ijs qui ex ebrietate capitis dolorem experiuntur.

» In ijs qui ex ebrietate capitis dolorem experiuntur, iride sicca, & uiticis folijs in
 » aceto & rosaceo utitor. Aut apij summitatibus uino incoctis, caput cataplasmat
 » modo obducito. Aut pulegio cum uino similiter. Aut mendesio unguento per
 » fundito priuatim, aut cum adipe anserino. Aut myrrham cum uino mendesio ca
 » taplasmat modo inducito: aut rutæ folijs, baccis lauri, uitice, populi albæ fructu,
 » æquali pondere læuibus cum oxelæo tepefactis, caput trigato. Quæ ebrietatem
 » arcent, huiusmodi sunt: Absinthium mane ieiunus potato. Aut myrti florem &
 » myrrham rutamq; læuia cum aqua. Porrò de ijs qui ex ebrietate dolent capite,
 abundè tractaui, Apollonij medicamēta considerās. Post dictā uero prius oratio
 nem, alia sequit̄ de dolentibus capite stomachi consortio, qua de iam disputatū est,

Medicamenta Archigenis, quæ, quod appenduntur collo, πρῖα ἤσα Græcis dicuntur.

Quoniam & Archigenes remedia tradidit, quæ, quod collo appenduntur, πρῖ
 ἤσα Græcis dicuntur, quæ quidem illorum nullam rationem medicam habent, ijs
 qui experientia nituntur, hæc relinquo, dicentibus ex quodā mirabili naturæ con
 sensu hominibus incognito operari. Quæ autem ratione constant medica reme
 dia ab Archigene prodita, selecta persequar, sola ad ipsiusmet sententiam: sicut ha
 » ctenus de medicamentis egi. Polygoni duos ramusculos implexos capiti circun
 dato. Quod polygonum calidis & flatuosis capitis doloribus cōueniat, ipse prius
 explicauit. Nihil igitur miri est, in huiusmodi ipsum frequenter iuuisse: quippe hi
 continue contingunt ex æstu, & ebrietate. Quod autem duos omnino ramuscu
 los esse oporteat, adiectum est ab ijs qui uolunt auxiliū ex polygono per naturæ
 » consensum incognitum, non ex temperamento ipsius fieri. Vel cicorium, quod
 » Romani intybi olus dicunt, patientis capiti inducitur, præsertim si ex solis æstu
 » doleat. Ego uero adijciā, etiam si ex ebrietate: sic enim opitulatur rosacæ corol
 læ: ac has sanè licet scribere cuiuscunq; libet, & numerū adijcere quemcunq; uolue
 rit, & affirmare corollam ex tot rosis implexam, capiti mederi. Deinde callitricho
 caput coronandum censet, quod nonnulli dicunt trichomanes. Ego autem noui
 qui de herbis scripserint, adiantū potius nominare callitrichum quàm trichoma
 » nes. Deinde paulò post: Herba quæ quod hominibus tangentibus adhæreat, phi
 » lanthropios dicitur, & palmæ masculæ corticosa summitate. Ab his ad uel hum
 » ita scribit: Vel contra solem collocatum eum qui capite dolet, usque dum dolor
 » cesset, finito. In eorum quæ capiti appenduntur catalogo, hoc quoq; ab eo conscri
 ptum est, quod caput ex perfrictione dolens iuuare potest, si homo neq; plethori
 cus fuerit, neq; cruditate laboret, uel humorem quendam prauum in uentriculo,
 præsertim in ipsius concauo, obtineat. Calidos autem capitis dolores, ex quibus
 sunt, & qui ex ebrietate, & qui ex æstu contrahuntur, non mediocriter offendit.
 Per similia his deinceps scribens, ad chamæmelum uenit, cuius experientiam ha
 bemus capitis dolori auxiliari, si eo quis, ut prius dictum est, uti possit. Vocat autē
 Archigenes anthemidē herbam, quemadmodum & alij multi, autq; florem ipsius
 si conteratur, & naribus quis odoretur, opitulari: folia autem summè offendere.
 » Liberat capitis dolorem herba uerbenaca, quam nonnulli sacram appellant, & ca
 » piti circumdata, & illita ex aceto & rosaceo. Hoc præsidium conueniebat ipsum
 non nunc inter ea quæ appenduntur, sed prius in libris medicamētorijs, si quidem
 » huic ipse fidit, longa perscrutatus experientia, perscripsisse. Aut testudinis palu
 » stris, quā nonnulli uocāt sanguifugam, sanguinem sincipiti instillato. Hoc quoq;
 si uerum est, oportebat inter medicamenta cum distinctione esse scriptū: nisi forte
 dicat, hoc omnem iuuare capitis dolorem quouis tempore. Sic enim eo & nos na
 turæ consensum testabimur, non efficaciam temperamenti, quod obtinet. Quum
 igitur sermonem de ijs quæ appenduntur absoluisset, deinde hæc tradidit.

Archi-

Archigenis de diuisionibus & contusionibus quæ capiti accidunt.

De uulneribus quæ in capite obueniunt, deinceps agetur. Parua autē diuisione
 oborta, nonnulli myrrham aceto cōtritā, aut aloē cum linamentis imponunt: »
 & glutinat, & à inflammatione mirabiliter seruat. At in contusionibus, quæ citra di- »
 uisionē in capite fiunt, faciunt etiam polentæ impositæ. Præterea hyssopus, & lanæ »
 succidæ similiter. *Aliud.* Peculiariter autem similaginem ex aqua applicabis. »
Aliud. Aut origanum cum polenta. Hæc autem quod utilia quidem sunt cognitu, »
 quorsum attinet etiam dicere: uerum ad aliud opus pertinent. Attamen uel quod
 putet ex tali causa dolentibus hæc esse idonea, conscripsit, uel tanquā inflammatio
 nes oborientes possint curare, uel tanquā prohibere. Quinetiā in nonnullis exem-
 plaribus, nequaquæ hæc feruntur: sicut in alijs adhuc etiam plura id genus, in hunc
 modum habent. At in uulneribus circa caput obortis, & mediocribus, et in ijs qui
 celebrem medicum nō requirunt, in quibus non est locus glaber sua sponte, pilis
 derasis, et fibulis traiectis, glutinatorijs experientia probatis utemur. Pulchre glu-
 tinat cerebri membranā conuulneratam calaminthæ succus infusus, & farina mi-
 liaris sicca insperfa: deinde butyrū, rosaceum, adeps suilla uetus, mixta tepesunt,
 & ipsi superfunduntur. In quibus os denudatum est, diuisa pericranio membra-
 na, rademus os, & ratione qua committitur, tanquam si ne nudum quidem fuerit,
 curabimus. Si autem futuræ non continuerint, tunc secundum rationem qua caro
 coalescet, *συστάρισις* appellant, sicut & reliquorum uulnerum curam habebimus.
 Exponetur tractandi modus suo loco. In quibus uulneribus uel ob paruitatē, uel
 aliās non licet futuris uti, carptum linamentū ex oxelæo imponitur, aut ex succo
 myrti, aut lentisci, aut rubi, aut conyzæ tenuia folia habentis, miscens alicui ipso-
 rum mellis momentum, linamentum madefaciens imposito. Applicato autem
 prædictorū folia cuipiam, aut spongiam inanem oxelæo madidam inducito: aut
 lanam fordidā similiter. Iam ipsi uulneri brassicæ folia superimposito, aut polen-
 tam aceto maceratā per se applicato, aut cum brassicæ folijs cōtulis. Hæc sanè Ar-
 chigenes scripsit medicamina capitis doloris, simul cum quibusdam distinctioni-
 bus, ut etiam Apollonius factitauit. Asclepiades aut uaria quidem medicamenta
 tradidit: distinctiones autem dispositionum non ad eō ipsi apposuit, uerum inci-
 pientium solum, aut diuturnarum: id quæ fecit nō in multis, sed in primis, & duobus
 extremis. Itaque postrema crediderit aliquis in diuturnis proficere, ex ualidis simpli-
 cibus medicamentis cōposita. Primum forsitan ob hoc solum aliquis in usum eius-
 modi ducere possit, quod papaueris liquorem non exiguum obtinet. Talia uero
 didicimus, non eo quod dispositionibus opitulentur, sed quod uim sensoriam stu-
 pefaciant, dolores lenire solita. Ordine igitur & hæc omnia scribentur.

Quæ Asclepiades ad capitis dolorem in primo exteriorum prodiderit.

Ad recentes capitis dolores fatus, quo usus est Nicomedes. Rutæ foliorum, »
 menthæ, singulorum drachmæ duæ, peucedani drachmæ quatuor, iridis drachmæ »
 duæ, ocymi seminis drachmæ octo, papaueris nigri seminis drachma una (alij dra- »
 chmæ octo) poscæ heminæ duæ: ad dimidias coquantur, & liquore expresso rosa- »
 ceo quæ subactō, caput frequenter foueto. *Aliud quo usus est Charicles.* Amygdalarum »
 amararum purgatarum drachmæ duæ, lygi florīs drachmæ duæ, peucedani radi- »
 cis drachmæ duæ, menthæ uiridis aut siccæ drachmæ duæ, rutæ furculorum dra- »
 chmæ duæ, baccarum lauri purgatarū drach. ij. serpylli drachmæ duæ, spondylii »
 drachmæ duæ, castorei drach. duæ, rosarum uiridium aut siccarum drach. iij. aceti »
 heminæ duæ, rosacei quod sufficit: præparato & utitor, quemadmodū dictum est. »

*Pastillus ad capitis dolorem, quo usus est Antonius herbarius, multam
 habens medicinæ experientiam.*

Liquoris peucedani drachmæ sex, lachrymæ papaueris drach. quatuor, croci »

» drachmæ quatuor, myrrhæ drachmæ quatuor, scammonia drachmæ quatuor.
 » Omnia læuigata ex aceto in pastillos coguntur, siccanturq; in umbra: cum usus exi-
 » git, dissolutis ex aceto, frontem usq; ad utraq; tempora illinito: si febris adest, aqua
 » utens inungito. Vt autem Alexander usus est, ita habet: Peucedani radicis aut li-
 » quoris drachma una, croci drachma una, myrrhæ drachma una, opij drach. una:
 » aceto excepta in pastillos cogito: ubi opus fuerit, aceto dissoluēs, locos sensui expo-
 » sitos oblitito. *Aliud* Antigoni, cum in exercitu insigniter rem medicam exerce-
 » ret. Baccarum lauri siccarum, læuium, purgatarum drachmæ quatuor, scammo-
 » niæ drachmæ quatuor, liquoris papaueris drachmæ quatuor, opij seminis drach.
 » octo, croci drachmæ octo, myrrhæ drachmæ quatuor, omphacini drachmæ qua-
 » tuor, serpylli drachmæ octo, aceti quod sufficit, preparato, ac utitor sicut prius
 » comprehensum est.

Epithema diu ex capite dolentium, quo usus est Charicles.

» Irini unguenti expressionis, peucedani, castorei, singulorū pars una, baccarum
 » lauri pars una, uiticis seminis pars una, rosarum siccarum pars una, rutæ furculo-
 » rum partes quatuor: aceto resoluta excipiuntur cerato, quod ex rosaceo prepara-
 » tum est: deinde in linteolum illita, capillis derasis toti capiti imponuntur, & fasciō
 » la deligata usq; in sequentem diem seruantur, rursusq; imponuntur. *Aliud* uehe-
 » menter generosum. Amygdalarū amararū, lygi florib; peucedani radicis, menthæ
 » uiridis, rutæ furculorum, baccarum lauri, serpylli, spondylii, castorei, singulæ par-
 » tes, rosarum partes duæ: preparato & utitor, ut expositum est. Post commemo-
 » rata superius, tradidit Archigenes, Apollonius et Asclepiades medicamenta, quæ
 » partim per os, partim per nares caput purgant. Quæ autem Archigenes conscri-
 » ptit, ita ad uerbum sonant.

Archigenis de medicamentis quæ pituitam per os educunt, & naribus infunduntur:

hec βίβρυχτρα, ἢ ἀρπλεγματρίσ μὲς Græci uocant.

» Post hæc apophlegmatismi exhibentur ex sinapi, aut hysopo cum passo deco-
 » cto, aut uuis passis cum pipere contrito, aut melle oleo mixto, aut herba pedicula-
 » ria seorsum cum melle contrita. Hæc sanè Archigenes inter capite dolentium re-
 » media. Apollonius ijs adiecit quæ ad dentium dolores inscribuntur, in primo de
 » paratu facilibus remedijs libro, hoc modo ad uerbum scribens: Medicamēta, quæ
 » ad dentium dolores naribus infunduntur: Betæ radicis succum ipsum per se naribus
 » instillato, & dentium dolores soluit. *Aliud.* Cumini quantum tribus digitis
 » comprehendi possit, myrrhæ fabæ instar, cucumeris syluestris medullæ duplicata
 » portione, trita & lacte muliebri mixta in collyria redigito, & utriq; narium demit-
 » tito: deinde sic attrahere iubeto, tandiu quàm quis quinq; stadia perfecerit: dein-
 » de emungere. Medicamentum hoc etiam aurium dolori facit.

Asclepiades in primo exteriorum in hæc uerba scripsit.

» Asclepiades de medicamentis, quæ naribus infunduntur, sternutamenta cient,
 » & pituitam per os educunt. Quæ caput purgant per nares, βίβρυχ dicuntur: faciunt
 » etiam ijs, qui longa lippitudine infestantur: item comitialibus multam humidita-
 » tem educunt. Melanthij sicci drachmæ octo, salis ammoniaci drachma una, elate-
 » rij drachma una: trita & in lauorem tenuissimum coacta, excipiuntur oleo cucu-
 » merino, aut unguento irino, aut cyprino, ut cerati liquidi habeant spissitudinem:
 » & pyxide cornea condens utitor, nares sublinens, iubetoq; attrahere. *Aliud* citra
 » molestiam purgans, dolorē statim discutit. Cyclamini sicci drachmæ octo, iridis
 » aridæ drachmæ duæ, nitri rubri drachma una. Ego elaterio usus sum. Trita dili-
 » genter inspirato per fistulam, adhortans ut sursum attrahat, deinde deorsum in-
 » clinet, ut humor qui coaceruatur, effluat. Post hæc Asclepiades ad istam senten-
 » tiam scribit.

Deijs

De ijs quæ sternutamenta cient.

Sternutamenta caput purgantia Heraclidis Tarentini. Cumini Aethiopici, piperis albi, struthij, hoc est, herbae lanariae, castorei, singulorum paria pondera: con-
tusa cribrataque pyxide aërea reponito: cum usus postulat, pyxide adaper-
ta naris applicato, aut digitis attingito, aut calamo inspirato. *Aliud.* Gingiberis dra-
chmae duae, struthij drachmae duae, piperis albi drachma una, casiae drachma una:
in modum praedictum utitor. Ad ueterem capitis dolorem medicamenta quae ster-
nutamentum prouocant, Ptolemaeo autore: faciunt uertiginosis & comitialibus.

Veratri albi drachmae quatuor (in alio una) cucumeris sylvatici radice drachma
10 una, struthij drachma una, nitri rubri drachma una, castorei drachma una, piperis
albi drachma una: utitor ut dictum est. *Aliud.* Veratri albi, cucumeris sylvatici ra-
dicis, struthij, singulorum partes duae, castorei, acori, nitri rubri, cumini aethiopici,
singulae partes, euphorbij pars una. Læuis utitor, ut expositum est. Postquam
Asclepiades de ijs quæ sternutamēto uacuant prius differuisset, his uerbis scripsit.

Quæ mansa caput purgant, multum humiditatis educunt.

Piperis albi drachmae duae, herbae pediculariae drachmae duae, casiae drach. duae.
Excipiuntur uua passa acinis exemptis, aut ficuum pinguium carne, danturque den-
tibus conterenda. Oportet autem eos qui mandunt deorsum inclinare, & ex inter-
uallo hiare, ut humor qui colligitur effluat: deinde aquam calentem ore continere.

20 Quod si rosio multa excitetur, diu ut contineatur exhibenda est. *Aliud.* Herbae pe-
diculariae, pyrethri, piperis albi, hyssopi, cardamomi, singulorum par modus, polen-
tae duplicatus: aqua maceratis utitor in modum praedictum. Quae subsequuntur
medicamenta, nonnullis quidem praepceptores usos esse noui, nonnullis amicos:
quaedam etiam ipse usurpauit, ut longa experientia perscrutarer, id ne, quod pro-
mittunt, efficiant. Sunt autem subscripta. Cucumeris agrestis foliorum succus na-
ribus instillatur, & ipse priuatim, & cum betae decocto, aut succo. *Aliud.* Myrrha
melle cocta naribus infunditur. *Aliud.* Aloës, nitri, melanthij, paria pondera, cum
oleo ueteri, ut sordium fiat spissitudo. *Aliud* quod manditur. Nitri unciae sex, anisi
30 unciae quatuor, herbae pediculariae unciae tres, lauri folia uiridia, & uuae passae do-
mesticæ acino exempto pares modos excipito, ex hac mistura pastillos fingito qui
tres drachmas pendeant, ut cum usus uocat, singuli mandantur. *Aliud* quod nari-
bus infunditur. Euphorbij drachma semis, thapsiae drachma una, iridis drachma
una, mellis cocti drachma una semis, betae radice succi quod sufficit: ex hoc acci-
piens milij magnitudinem aqua diluito, specillo exceptum naribus instillato.
Aliud quod naribus inditur. Cyclamini succi cyathi duo, hederæ foliorum succi cya-
thus unus, peucedani obolus unus, elaterij tantundem, uitreo uase reponuntur: cum
usus exigit, lacte muliebri dissolutum naribus infunditur. *Aliud.* Myrrhae unciae
quatuor, euphorbij totidem, piperis albi grana uiginti quinque: ubi myrrhæ aqua
prius dissolueris, & euphorbium, misceto piper læue, & olei gleucini uncias sex
40 adijcito, atque sic utitor. *Aliud* quod naribus infunditur, pituitam per os abunde
educens. Olei communis sextarii duo, saponis libra una, resinae frictæ libra una se-
mis, opopanacis uncia una: anchusa colorato, & ore prius aqua repleto utitor.
Aliud quo os oblinitur. Saponem betae succo solutum, palato, & oris uuae illinito.
Idem hoc etiam naribus inditur.

Quæ Crito prodiderit in libro de medicamentis primo, ita sonant apophlegmatismi.

Herba pedicularia priuatim mansa, & cum pulegio. *Aliud.* Herbae pedicula-
riae & origani singula acetabula, nitri drachmae duae: læuis dato cochlearis instar
mandenda, donec os repleatur, deinde hians sinito effluere. *Aliud.* Origani unciae
quatuor, hyssopi drachmae quatuor, herbae pediculariae drachmae quatuor, aphro-
nitri drach. duae, sinapi drach. ij. pyrethri drach. tres, leuigatis utitor. *Aliud.* Sinapi

» pars una, herbae pediculariae pars una: contulis utitor. Hoc pharmacopole utunt.
 » *Aliud.* Hyssopo, thymo, origano, & per se, & simul utitor. *Aliud.* Cucurbitae syl-
 » uestris medulla in aceto cocta, humore in ore diutius contento, aut cucurbita uino
 » macerata diutius. *Aliud.* Allia cum erucæ semine & nitro. *Aliud.* Herbae pedicu-
 » lariae drachmæ septem, pyrethri drachmæ quatuor, hyssopi drachma una: ubi con-
 » tuderis, orbiculos fingito, qui singuli drachmam pendeant, ac dato mandendos.
 » Critonis medicamenta, quæ in arquatis in nares mittuntur. Medicamentum quod
 » naribus inditur, *ἑξήνωπ* uocant, excernit per nares & os. Ne metuas autem, si ex cale-
 » faciat, aut exasperet palatum, nam recorporatitium est. Herbae pediculariae dra-
 » chma una, melanthij drachmæ tres: leuigata ex aceto, ut medicamentum sordibus
 » fiat liquidius, naribus ad dies quinque infundito, donec expurgatæ fuerint: facito au-
 » tem quotidie. *Aliud.* Hederæ folia decem conterito ex oleo, donec sordium fiat
 » spissitudo, & naribus similiter instillato. *Aliud.* Summè facit etiam in ipsis elate-
 » rium naribus inspiratū. Qui uero citra noxam quid uolet facere, in solium calentis
 » aquæ infideat necesse est, atque ita toto immerso corpore præter faciem, elateriū in-
 » spiret: educit enim per nares bilem copiosam. *Aliud.* Elaterium erui magnitudi-
 » ne, muliebri lacte solutum naribus infundito: atque ubi facta fuerit purgatio, collo-
 » cato in solium, & abstergito, & uictus ratione recreato.

Quæ Aeneas prodiderit ab experientia ad apoplegmatismum.

Hæc expertus sum Aenea utente, à quo etiam scripturas accepi. *ἑξήνωπ* pituitā
 » educens. Saponis libræ sex, adipis caprilli libra una, ceræ libræ tres, picis aridæ un-
 » ciæ quatuor (alij uncia tres) nitri tantūdem, lixiuij stillatiij acris cyathi duo: aqua
 » dissoluito, & utitor specillo infundens, ac iubeto attrahere: prius autem foueto ca-
 » put irino, & post usum mulla frequenter gargarizet. *Aliud.* Euphorbij drachmæ
 » sex, lycij indici drachmæ quatuor: betæ succo excipiuntur, & melle, soluunturque
 » aqua, aut lacte. *Aliud.* Cyclamini succi cyathi duo, hederæ capreolorum succi cya-
 » thus unus, peucedani liquoris obolus, elaterij obolus unus: utitor in balneo cum
 » lacte muliebri. *Aliud.* Pyrethri, piperis, hyssopi, pediculariae herbae, pares modos:
 » fingito pastillos drachmam pendentes, singuli mandentur, & post purgationem
 » sale et melle curatio absoluat. Sternutamento purgantia. Piperis albi, ueratri albi,
 » castorei, euphorbij, herbae lanariae, cyclamini succi aridi, paria pondera naribus
 » prius irritatis pinna inspirato.

De omnium ualentium medicamentorum usu.

Non auspicantur
 dum à ualentissi-
 mis.

Quem de prædictorum medicamentorū usu sei monem dixero, hunc ad omnia
 » alia, quæ ualidam uim obtinēt transferre oportet: quippe ualentissima non statim
 » ab initio admouere conuenit, sed ab imbecillioribus auspicari. Quinetiam ipsa ua-
 » lida medicamenta dum lenium mistura mitescunt, mediocria redduntur: atque id-
 » circo ego lacte muliebri recenti leuigans ipsorū quedam, & aqua, mox oleo dulci,
 » deinde betæ succo & anagallidis quæ cæruleum florē representat, ita uicissim utor.
 » Postremo & ex opobalsamo hæc conterens admoueo, primum sanè lac miscens:
 » ubi autem hoc facile tulerit, etiam sine lacte. Cæterum frequenter usus sum quod
 » naribus infunditur melanthio, facili paratu medicamento, interim aceto acri pri-
 » die macerans, deinde postero die cum aceto rursus leuigans, & in nasum per fora-
 » mina infundens, aut agrotum id fursum attrahere præcipiens: interim oleo ueteri
 » idem melanthium lauigans similiterque utens. Ita igitur ipso usus est etiam Archi-
 » genes in narium obstructione, superiori autem Crito ex aceto in arquatis.

De Hemicrania.

Affectus in dimidia capitis parte, nunc dextra, nunc altera dolorificus oritur,
 » qui sutura secundum ipsius longitudinē exporrecta distinguitur, & plurimū per
 » circuitum intenditur. Causa doloris est, uaporum aut humorum uel copiosorum,
 » uel

uel calidorum, uel frigidorum influxus. Nonnulli sanè in temporum musculis uehementer dolent, ac plures sunt qui ita dolent: nōnulli dolorem longissimè ascendentem experiuntur, ac quidam uehemēter ad eò dolent, ut ne manus quidem ex facili tolerant: in quibus membranam caluariæ circundatam, quam pericranium appellant, affici omnibus manifestum est: ita tamen, ut ne cutis quidem in totum ab affectu sit immunis. Constat igitur uaporum qui delinquant, aut humorū, aut amborū influxū, uel per uenas, uel arterias, uel per utraq; fieri: interim sanè ipsis solis caluariæ partibus internis, hoc est, cerebro, & eius membranis recremēta sua foras propellētibus, interim infra caput corpore uapores aut humores prauos sursum mittēte. Quocirca etiam hemicranīā curare aggressus aliquis, inspiciat prius quali indigeat purgatione, aut sanguinis dimissione eger: deinde sic ad capitis ipsius perueniens auxilia, tum propriæ manus digitis, tum linteo dimidiam frontis partem, & præsertim qua musculus temporū existit, infricans calefaciat, idq; ante accessionis horas: post hanc autem medicamentis utatur, quæ à medicis hemicranica uocantur. Si calor multus in doloribus percipitur, ijs quæ aliquid habent refrigeratorium: si ille non adest, ijs quæ uehementer calefaciunt. Misceatur aut utrisq; aliquod corroborans, astrictoria scilicet facultate præditum. Miror autem quomodo nec Apollonius, nec Archigenes, nec Asclepiades post medicamēta ad capitis dolores inscripta, tradiderint etiam aliquid de his, quæ hemicranica dicuntur. Conueniebat enim eos, etsi nihil in ipsis proprium est, eo quod in sermone de capitis dolore comprehenduntur, hoc ipsum quoq; significasse. Consimiliter autē & Heras & Crito de hoc affectu copiosius differere neglexerunt. Quibus autem inueteratis capitis doloribus auxiliantur remedijs, eadem etiam hemicranicis esse præsidia indicant. Itaq; Heras in libro medicamentorio, per initia statim in hunc modum ad capitis dolorem scribit.

Ex commentarijs Heræ ad capitis dolorem.

Crocomagmatis pars una, gallæ pars una: læuigata cum uino fronti illinito, & temporibus. Pastillus ad capitis dolorē summe faciens, si bis ter ure ad utraq; tempora usq; illinatur. Croci drachmæ quindecim, chalcantē drachmæ decem, aluminis scissi drachmæ tredecim, myrrhæ drachmæ tres, opij drachmæ tres, omphacij drachmæ tres, chalcitidis drachmæ tres, gummi drachmæ quindecim. Læuigatis his uini austeri falerni quod sufficit adijcito: terito ut collyriū, deinde in pastillos redigito: ubi necessitas erit, posca dissoluens aut aceto utitor. Malagma ad capitis dolorem, Aeruginis rasæ drachmæ quatuor, æris cōbusti drachmæ duæ, squamæ stomomatis drachmæ duæ, cimoliæ drachmæ quatuor, chalcitidis drachmæ quatuor, pumicis crudæ drachmæ quatuor, terebinthinæ uncia una, ceræ drach. triginta septem semis, olei ueteris cyathi duo: aridis læuissimis liquida superfundēs, emolito & utitor. Quod si medicamentū durius esse uideatur, oleo amygdalino emolies. Hac sanè Heras ad capitis dolorem conscripsit. Utuntur autem ipsis nōnulli in doloribus alteram capitis partem infestantibus, sicut & alijs medicamētis, quæ enumerati uiri ad ueteres capitis dolores prodiderunt: non tamen per totam frontem extendunt medicamentum, sed per solam particulam affectam. Nostrorum uero præceptorum uni mos erat ad inueteratas hemicranias hoc uti medicamēto: Piperis albi drachmæ duæ, crocomagmatis tantundem, euphorbij drachma semis, utitor. De euphorbij uirtute iam antea, cur citò exoluat, exposui. Oportet igitur in huiusmodi medicamenta non uetus iniicere. Ceterum quod recens albidius sit, uetustate autem ad flauiozem aut pallidiozem colorem conuertatur, à me dictum est. Si autem non ad eò uetus sit euphorbium, sed bimulum aut trimulum, duplicatam eius portionem indes, hoc est, drachmam unam. Quemadmodum uero euphorbium recens iniiciendū est, ita etiam stercoris columbæ drachma semis, puta

montanas columbas quæ in turribus nutriuntur, sibi ipsi alimētum suppeditan-
tes, non ut in urbibus quæ domi aluntur. Quinetiam atramenti scriptorij æqualis
portio columbarum stercorei inditur, hoc est, drachma semis atramenti: atramēto
& hic nostro Pergameno indito, quo semper præceptor usus est. Itaque uel illud
ipsum ex Pergameno atramentum inijcere oportet, uel aliquod optime præpara-
tum: & mixta hæc omnia macerare, et aceto quam acerrimo immergere: leuigata,
musculo temporū, & toti frontis parti dimidiæ & affectæ, capitis regioni delinere.

Aliud medicamentum non solum hemicranie efficac, sed omni quoque capitis do-
lori inueterato: si illinatur in capitis quidem dolore toti fronti, in hemicranis autē
» dimidiæ parti capitis affectæ, Croci drachmæ quindecim, chalcanti drachmæ de- 10
» cem, aluminis scissi drachmæ tres, myrrhæ drachmæ tres, opij drachmæ tres, om-
» phacij drachmæ tres, gummi drachmæ quindecim: læuigatis omnibus uinum fa-
» lernum addito, & rursus instar collyrij deterito: deinde pastillos formatos, cum
» usus uenit, posca diluito, uel aceto, & illinito. *Aliud* ad easdē dispositiones, Scam-
» moniæ drachmæ sex, croci drachmæ duæ, hederæ comæ drach. sex, sulphuris uiui
» drachmæ quatuor, anili seminis drachmæ octo, apij seminis drachmæ octo: læui-
» gata diligenter ocymi succo formato. Hoc copiosiori rosaceo solutum, capitis fo-
» tus efficitur lethargicis utilis. *Aliud* medicamentum non solum in iisdem conue-
» niens, sed etiam uertiginosis idoneum. Peucedani radice drachmæ quatuor, iridis
» illyricæ drachmæ duæ, æruginis drachma una, acori drachma una, spondylii dra- 10
» chmæ quatuor, piperis nigri drachmæ duæ semis, castorei tantundem, serpylli dra-
» chmæ quatuor semis, myrrhæ drachmæ duæ, bacca lauri numero triginta quinque,
» rutæ uiridis drachmæ octo, menthæ uiridis drachmæ quatuor, opij drachma una,
» aceto excepta in pastillos cogito, cum usus exigit, aceto et rosaceo subacta illinito:
» exceptum uero cerato ex rosaceo malagmatis modo imponitur. Pastillus non so-
» lum hemicrania laborantes, sed etiam coxendicum dolores iuuans. Thapsiæ dra-
» chmæ tres, euphorbij drachmæ quatuor, liquoris medici drachmæ tres, myrrhæ
» drachma una, opopanacis drachma una: simul contusa formato, deinde in usu ace- 10
» to subigens illinito. Hæc sanè medicamēta sunt composita, cæterum ego frequen-
» ter usus sum ipsis meo ingenio simpliciter ex euphorbio unguine, ceræ mo-
» mentum adijciens, ut crassescerent. Sufficit autem in olei libram, uel sabini uel ali-
» cuius ei per similes, tres ceræ uncias immittere, et unam euphorbij: atque hoc dimidiā
» frontis partem, cum temporum musculis delinere. At in quibus à calidis uapori-
» bus aut humoribus hemicranicum generari dolorem suspiceris, hoc medica-
» mentum non applicato: ijs autem qui à frigidis causis infestantur, uti-
» lissimum est, ut frequenter semel ante balneū illitum statim affe-
» ctui medeatur, & ægrotantes omnino post lauacrum sani
» euadant. Opitulatur his etiā in aures instillatū oleum
» tepidum, euphorbio modico in librā unā inie-
» cto. modicū hoc dimidiā est uncia, cū ua-
» lidū fuerit euphorbiū: si minus, eti-
» am plus inijcere cōuenit. In cor-
» poribus sensu acri præditis,
» etiā si minus uncia di-
» midio indas, me-
» lius feceris.